

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

VNÍMÁNÍ RIZIKA PŘI TERÉNNÍ CYKLISTICE

Diplomová práce

(magisterská)

Autor: Jakub Hort, Rekreologie

Vedoucí práce: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

Olomouc 2013

Jméno a příjmení autora: Jakub Hort

Název diplomové práce: Vnímání rizika při terénní cyklistice

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí práce: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2014

Abstrakt: Diplomová práce je zaměřena na téma vnímání rizika spojeného s jízdou na horském kole v přírodním prostředí. Cílem práce je analyzovat a popsat různé formy vnímání rizika spojené s provozováním terénní cyklistiky. Ke sběru dat byla použita metoda online focus group (2) a metoda online polostrukturovaného interview. Získaná data byla zpracována a analyzována prostřednictvím programu Atlas.ti 6, pomocí metody zakotvené teorie. Výsledky práce jsou graficky zpracovány do podoby šesti kategorií, které popisují různé proměnné ovlivňující vnímání rizika bikerem.

Klíčová slova: biker, singletrail, Rychlebské stezky , kvalitativní výzkum, online focus group

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Jakub Hort

Title of the master thesis: The Perception of Risk in Mountain Biking

Department: Department of Recreationology

Supervisor: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

The year of presentation: 2014

Abstract: The thesis is focused on the perception of risk associated with mountain biking in the natural environment. The aim is to analyze and describe the different forms of the risk perception associated with the mountain biking. An online focus group (2) and a method of semi-structured online interview were used for the data collection. The data were processed and analyzed by the Atlas.ti 6 program using a grounded theory method. Thesis results are graphically presented in 6 categories that describe the different variables affecting biker's risk perception.

Key words: biker, singletrail, Rychleby trails, qualitative research, online focus group

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně za odborné pomoci
Mgr. Luďka Šebka, Ph.D., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval
zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 29. 11. 2013

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Lud'ku Šebkovi, PhD. za pomoc při výběru tématu a zpracování mé diplomové práce, za jeho čas, cenné rady a připomínky. Chtěl bych také poděkovat svým rodičům za jejich podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	8
1 PŘEHLED POZNATKŮ	9
1.1 Terénní cyklistika	9
1.2 Aktuální trendy v terénní cyklistice.....	11
1.2.1 Singletrack/singletrail.....	11
1.2.2 Flow-country trail.....	12
1.3 Rychlebské stezky	13
2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	15
2.1 Cíl práce.....	15
2.2 Výzkumné otázky	15
3 METODIKA	16
3.1 Kvalitativní výzkum	16
3.2 Online kvalitativní výzkum	16
3.2.1 Online focus group	17
3.3 Výzkumný soubor.....	18
3.4 Sběr dat	20
3.4.1 Sběr dat – bikeforum	20
3.4.2 Sběr dat www.MTBR.com.....	22
3.4.3 Sběr dat www.facebook.com	23
3.4.4 Sběr dat e-mail	24
3.5 Metody zpracování a analýzy dat	24

3.5.1	Zpracování dat.....	24
3.5.2	Analýza dat.....	25
3.6	Metody kontroly validity	27
3.7	Etika výzkumu	28
4	VÝSLEDKY A DISKUZE	29
4.1	Zábava	29
4.2	Traily mají budoucnost.....	33
4.3	Pády k tomu patří.....	37
4.4	Trénink.....	39
4.5	Riziko ve vlastních rukou	41
4.6	Spolupráce HS na projektu Rychlebských stezek	46
5	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ.....	48
6	SOUHRN	51
7	SUMMARY	52
8	REFERENČNÍ SEZNAM	53
9	PŘÍLOHY	56

ÚVOD

V dnešní přepracované době představuje útěk z města do přírody vhodnou formu relaxace a oproštění se od pracovních starostí a všedního stresu. Lidé hledají aktivity, které jim pomůžou zapomenout na běžné problémy a přinesou jim nové zajímavé prožitky. Terénní cyklistika všechny tyto podmínky splňuje, a proto se v posledních letech stává jednou z nejoblíbenějších rekreačních aktivit.

Tohoto zvyšujícího se zájmu o terénní cyklistiku si před pár lety všimli mnozí podnikatelé a provozovatelé rekreačních areálů především z horských oblastí, které jsou k terénní cyklistice jako stvořené. Tito lidé skloubili vysokou poptávku po netradičních zážitcích s potenciálem krajiny a dali tak vzniknout několika areálům speciálně připraveným pro potřeby terénních cyklistů. Příkladem takových areálů mohou být projekt Rychlebských stezek nacházející se ve stejnojmenných horách severně od města Jeseník nebo projekt Singltreku pod Smrkem, který vznikl na severu Jizerských hor v blízkosti Starého města pod Smrkem. Tyto projekty v podstatě odstartovaly v České republice „šílenství“ zvané singletrail respektive singltrek. Haymann a Stanciu (2009, 8) popsali pozitivní energii těchto úzkých cest následovně: „I při rekreačním ježdění je jezdec vystaven riziku, že propadne tomuto návyku jako droze. Čím je cesta užší, tím lépe. Na uzoučkých stezkách vnímá rychlost dvojnásob intenzivněji. Všechny jeho smysly jsou nastraženy – řítí se nekompromisně vpřed.“

Tyto úzké stezky v sobě obsahují určitý prvek rizika ve formě různých překážek a technických pasáží, který je poměrně velkým lákadlem pro stále větší část populace, od teenagerů až po zralejší jezdce (bikery). Riziko v sobě nese jistou dávku nejistoty spojenou s budoucím možným neúspěchem. Navíc je riziko zcela individuální záležitostí a každý člověk na něj má jinou citlivost. Právě různá citlivost lidí na vnímání a uvědomování rizik je nesmírně zajímavou oblastí vhodnou k hlubšímu prozkoumání.

Cílem práce je analyzovat a popsat různé formy vnímání rizika spojené s provozováním terénní cyklistiky. Protože jsou formy vnímání rizika spíše kvalitativní povahy, byly pro jejich zkoumání zvoleny metody a přístupy kvalitativního výzkumu.

Hlavními motivy pro volbu tohoto tématu byla vlastní zkušenost se zraněním způsobeným pádem přes řídítka na Rychlebských stezkách a její následný vliv na změnu vnímání rizika spojeného s provozováním terénní cyklistiky.

1 PŘEHLED POZNATKŮ

Kapitola přehled poznatků je pro lepší přehlednost rozdělena do tří podkapitol. V první podkapitole se věnujeme vysvětlení pojmu terénní cyklistiky a popsání jejího vývoje od počátku vzniku. Druhá kapitola přináší pohled na aktuální trendy terénní cyklistiky a třetí kapitola nás seznamuje s projektem Rychlebských stezek.

1.1 Terénní cyklistika

Co to je terénní cyklistika?

Terénní cyklistika se dá označit za formu rekreační cyklistiky provozovanou na nezpevněném zvlněném povrchu (lesní, polní cesty). Mezi její hlavní znaky patří zážitek z pohybu, z ovládání horského kola a pobytu v přírodě (Česko jede, 2011). V praxi se pro ni často používá zkratka MTB, odvozená z anglického sousloví „Mountain biking“.

Terénní cyklisté se často sami nazývají bikery. Tento termín byl převzat z anglického jazyka za účelem odlišení se od obecného pojmu cyklista (Taich, 2007). Podle něj je biker ve srovnání s cyklistou více zaměřen na pobyt v přírodě, společenského ducha a zábavu. Někteří bikeři dokonce před příchodem horského kola nejevili o cyklistiku vůbec zájem a důvodem k započetí provozování této rekreační aktivity pro ně byl právě pobyt v přírodě. Uvedený příklad by měl být podle Taicha (2007) jedním z důvodů pro změnu názoru české cyklistické mediální scény, že „cyklistika je jen jedna“. Tzn., že česká cyklistická mediální scéna vidí mylně pod pojmem cyklistika souhrnně jak bikery, tak silniční cyklisty. Dalším důvodem může být fakt, že jednotné chápání cyklistiky vede k podpoře rozvoje a budování infrastruktury neodpovídající skutečným požadavkům (Hermová, 2008; Kvasnička, 2007; Taich, in ČEMBA 2007). Tito autoři se ve svých pracích zmiňují o zbytečném budování asfaltových cyklostezek i na místech, kde jejich přítomnost není potřebná a v minulosti tam vedly přírodě blízké nezpevněné cesty.

Hermová a Slavík (n.d.) dělí cyklistiku do tří pilířů – dopravní cyklisté, cykloturisté a terénní cyklisté. Každá z těchto kategorií má odlišné požadavky na své fungování, potřebuje jiné podmínky pro realizaci a vyžaduje specializovanou podporu (Glogar, 2010). Materiál *Požadavky tří pilířů cyklistiky*, definuje následující potřeby terénních cyklistů:

- cílem přesunu není dostat se z místa na místo, ale radost z pohybu v přírodním prostředí
- požadavek je kladen na vizuálně a pohybově pestré přírodní stezky a cesty
- aktivní pohyb je kombinován s atraktivním přírodním prostředím, zajímavými místy a výhledy
- trasa je vedena především za účelem požitku z jízdy, měla by však propojovat zajímavé lokality
- profil trasy může plně využít všech možností krajiny
- povrch by měl být vždy přírodě blízký, vedení stezky pestré a členité s různými variantami obtížnosti, podobně jako u sjezdového lyžování
- obvyklý je také požadavek na stravovací a další doprovodné služby ve výchozích bodech a přirozených místech k odpočinku (Hermová a Slavík, n.d.).

Kde se vzala terénní cyklistika?

Historie terénní cyklistiky se začala psát na začátku 70. let 20. století ve Spojených státech amerických, kdy tři přátelé Garry Fisher, Joe Breeze a Charles Kelly spatřili skupinky hippies na starých těžkých kolech s širokými pneumatikami značky Schwinn sjíždět svahy Mount Tamalpis nedaleko San Franciska. Od té doby se začali věnovat tomuto stylu jízdy a postupnému upravování a vylepšování svých kol (Haymann & Stanciu, 2009).

Dressler (2003) uvádí, že za první horské kolo se dá považovat stroj vytvořený Garrym Fischerem v roce 1974. V pozdějších letech postavil model kola, kterému dal název Mountainbike a v podstatě tím nevědomě pojmenoval celou kategorii horských bicyklů (Dressler, 2003).

V roce 1976 byly uspořádány první závody v jízdě ve volném terénu. Jednalo se o sérii sjezdů na svazích u kalifornského městečka Fairfax. Konaly se každé dva až tři týdny a vysloužily si název „Repack“ (anglicky „znovu mazat“, podle spáleného tuku v protišlapacích brzdách u starých kol). Tyto závody se staly hlavní hybnou silou ve vývoji a zdokonalování horských kol. Nejúspěšnějšími závodníky a zároveň nejplodnějšími

inovátory byli Garry Fischer a Joe Breeze, kteří vylepšovali své stroje o motocyklové a jiné komponenty (Adamec et al., 1992).

O rozšíření povědomí o horských kolech se zasloužil především Charles Kelly, který byl pořadatelem výše zmíněných závodů a zároveň autorem článků do cyklistických časopisů. V roce 1981 založil první časopis s tematikou horské cyklistiky – Fat Tire Flyer Magazine (Adamec et al., 1992).

V roce 1979 se Fischer spojil s Tomem Ritcheyem, konstruktérem rámu a společně založili obchodní společnost na prodej bicyklů. Firma vydržela do roku 1984, kdy se každý vydal svou vlastní cestou (Haymann & Stanciu, 2009).

V roce 1981 odstartovala japonská firma Specialized Bicycle Imports sériovou výrobu horských kol, která vycházela z pojetí Garryho Fischera a Toma Ritcheyho (Haymann & Stanciu, 2009). Adamec et al. (1992) se zmiňuje o následném prudkém rozvoji výroby horských kol a jejich komponentů a růstu celkového zájmu o jízdu po nezpevněných cestách.

Do Československé republiky přišla novodobá vlna terénní cyklistiky spolu s „kalifornským“ typem kola v 90. letech 20. století. Historie jízdy mimo silnice (tj. po polních, lesních a jiných nezpevněných cestách) ve své prvotní formě je ovšem delší. Kvasnička (2007) ve své práci *Prostor české terénní cyklistiky* datuje její začátek na 30. léta 20. století, kdy byla terénní cyklistika spojena s cykloturistikou.

1.2 Aktuální trendy v terénní cyklistice

Kapitolu aktuální trendy v terénní cyklistice jsme rozdělili do následujících dvou podkapitol Singletrack/singletrail a Flow country trail. Především první jmenovaný typ stezek se v současné době stává velice oblíbeným a rychle se rozšiřuje.

1.2.1 Singletrack/singletrail

Jedná se v podstatě o synonyma. Oba pojmy popisují jednostopé úzké stezky v přírodním terénu (převážně horském) vhodné především pro horská kola, které přinášejí

jezdci vrcholný zážitek z jízdy. Jízdu po takové stezce dovedně popisují Meyer s Rögnerem (2009, 92): „Po uzoučké pěšince mezi stromy, keři a kapradím proletíte jako v počítačové hře. Je zde málo místa jak pro řízení, tak pro dělání chyb. Vyžadují se rychlé reakce. Jednou špatně zabrzdíte a už padáte na strom“.

V českém prostředí se můžeme setkat ještě s třetím označením přírodních stezek vhodných k jízdě na horském kole. Touto třetí verzí je pojem Singletrek, registrovaná značka, která vznikla pod záštitou České mountainbikové asociace (ČeMBA). Definici a popis rozdílů oproti konkurenčním stezkám nám poskytují internetové stránky ČeMBy (Česká Mountainbiková Asociace, 2009):

Singltrek je úzká přírodní stezka, která se příjemně vine přírodou. To, co jej odlišuje od současných stezek, chodníčků a pěšinek, je přesná a zkušenostmi ověřená metodika jeho budování. Ta zajišťuje skvělé vlastnosti – je zábavný, levný a k přírodě velmi šetrný. Díky pečlivému trasování dokonale zapadá do přírody a je velmi bezpečný, protože cyklistům nedovoluje nabrat velkou rychlost. Důmyslné dělení obtížnosti zajišťuje, že singltrek je vhodný pro nedělní rodinnou vyjížďku i zábavu zkušeného bajkera. Singltrek je zkrátka jen anglický název používaný na celém světě pro přírodní rekreační stezky.

1.2.2 Flow-country trail

Flow country trail je novým typem stezky, s novými rysy a konceptem, který se vyvinul z tradičních singletrailů. Flow country trail je navržen pro širokou veřejnost tak, aby i lidé různých fyzických dispozic, vybavení a jezdecké úrovně měli šanci poznat radost z jízdy na singletracku (International Mountain Bicycling Association, 2013).

Flow country trail je v podstatě druh singletrailu, avšak oproti němu má svá specifika. Každý flow country trail má svůj rytmus, kde si všichni jezdci mohou najít své flow. Flow trail je stezka připomínající jízdu jako na horské dráze, není potřeba neustálého šlapání do pedálů ani brzdění. Trail obsahuje různé překážky jako například klopené zatačky, zvlněný terén a různé skoky. Dalším znakem je poměrně dobrá přehlednost a předvídatelnost jízdy,

kdy chybí nečekané zatáčky a překážky (International Mountain Bicycling Association, 2012).

Co znamená flow? Susane Jackson a Mihaly Csikszentmihalyi (1999) charakterizují flow jako stav absolutního propojení jedince s právě vykonávanou aktivitou, bez vedlejších myšlenek a emocí. Stav, kdy tělo a mysl společně harmonicky spolupracují a zanechávají neobyčejný pocit. Meyer s Rögnerem (2009) nazývají tento stav drogou, která nutí jezdce k opětovné jízdě na horských kolech. Dále však pokračují, že pro dosažení tohoto stavu není vhodné kladení příliš vysokých ani příliš nízkých cílů. Pro pocit „flow“ je důležitým pravidlem, že s rostoucí technickou úrovní jezdce, rostou i požadavky na obtížnost terénu (Meyer & Rögner, 2009).

1.3 Rychlebské stezky

Rychlebské stezky představují síť úzkých tras (trailů) určených pro terénní cyklisty nacházející se v Rychlebských horách poblíž obce Černá Voda v severní části Olomouckého kraje.

Nápad vytvořit síť stezek vznikl v roce 2008 a tvůrci si vzali příklad od kolegů z Walesu. Původním plánem, jak využít přírodně bohatou krajinu okolí Černé Vody, bylo vybudování zcela nových tras s pomocí správné metodiky stavby trailů. Po jednáních s Lesy České republiky se však přikročilo k rekonstrukci starých loveckých chodníků z počátku 20. století, což dalo stezkám historický nádech. Obnova těchto chodníků byla spojena s nesčetnými překážkami. Nejprve bylo potřeba s pomocí starých map a hraničních kamenů najít a odkryt staré stezky. Poté došlo k vytipování nejatraktivnějších úseků, jejich pospojování a vytvoření prvních tras. V počátečních fázích pomáhala s plánováním, realizací projektu a vyjednáváním Česká mountainbiková asociace (ČeMBA). V květnu 2009 vzniklo Občanské sdružení Rychlebské stezky a od jeho vzniku pokračovaly práce na stezkách pod jeho patronátem (Rychlebské stezky, 2011a).

Od svého vzniku zaznamenávají Rychlebské stezky neustálý růst a zlepšování podmínek pro návštěvníky. V současnosti je k dispozici zhruba 50 km stezek rozdělených do tří kategorií obtížnosti – lehká, střední a těžká (Horník, 2013). Nejlehčím úsekem stezek

je Trail podél Černého potoka, který je svým mírně zvlněným profilem vhodný pro začátečníky, ale i pro rodiny s dětmi. Střední a těžké traily se rozprostírají jižně od vesnice Černá Voda ve svazích masívu Sokolího vrchu (Rychlebské stezky, 2011b). Velmi očekávanou novinkou letošní sezóny (léto 2013) se stalo otevření tzv. Superflow trailu, na jehož stavbě se podíleli přední zahraniční odborníci.

K pohodlné a bezpečné jízdě na stezkách existuje řada doporučení, která se týkají například vhodných parametrů horského kola, potřebné úrovně jezdců pro jednotlivé úseky atp. Každý jezdec by se také měl před jízdou seznámit s bezpečnostními ustanoveními (Příloha 1), která jsou dostupná na oficiálních webových stránkách Rychlebských stezek (Rychlebské stezky, 2011b).

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce

Cílem práce je analyzovat a popsat různé formy vnímání rizika spojené s provozováním terénní cyklistiky.

2.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumné otázky byly pro potřeby naší práce formulovány takto:

Jak dotazovaní bikeři reflektují pád, případně úraz při terénní cyklistice?

Jak dotazovaní bikeři reflektují zážitek z jízdy na trailech?

Jak bikeři interpretují rizika spojená s jízdou na horském kole v různých prostředích?

Hlavní výzkumné otázky jsou doplněny podotázkou:

Jak bikeři vnímají úlohu horské služby v souvislosti s projektem Rychlebských stezek?

3 METODIKA

Pro výzkumnou část práce byla zvolena kvalitativní forma zpracování výzkumu.

3.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum má mnoho forem a každý výzkumník ho může chápat a nazývat odlišně (Mann & Stewart, 2000). Strauss a Corbinová (1999, 10) ho například definovali jako: „ ... jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace“. Creswell (in Hendl, 2012, 48) popsal kvalitativní výzkum jako: „ ... proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“

Velmi důležitým článkem v průběhu kvalitativního výzkumu je samotná role a práce výzkumníka, kterou Hendl (2012) přirovnává k činnosti detektiva. Stejně jako detektiv vyhledává a analyzuje veškeré informace vedoucí k zodpovězení otázek, vyvozuje deduktivní a induktivní závěry. Oproti kvantitativnímu výzkumu, kdy je osoba výzkumníka tlačena pokud možno do pozadí, se kvalitativní výzkumník stává jakýmsi centrem výzkumu a působí jako klíčový faktor ovlivňující průběh celého výzkumného procesu (Miovský, 2006).

Tato práce je zpracována za pomoci metod kvalitativního výzkumu, které jsou podle našeho názoru schopny nejlépe odpovědět na výzkumné otázky.

3.2 Online kvalitativní výzkum

Pro výzkum jsme využili několik metod získu kvalitativních dat. V první fázi se jednalo o metodu online focus group, kterou později nahradila metoda online interview (polostrukturovaný rozhovor). Z výše uvedeného vyplývá, že všechna data byla získána online, tedy ve virtuálním prostředí internetu.

Internet je v dnešní době téměř všudypřítomným zdrojem informací. Můžeme se k němu připojit doma, v práci, v autobuse po cestě do práce. Máme ho v počítači, v mobilním telefonu, mnozí ho mají dokonce i v televizi. Spousta lidí už si život bez možnosti připojení nedovede ani představit. Hlavním cílem uživatelů internetu je bezproblémová komunikace a sdílení dat.

Pro svou oblíbenost a vzrůstající počet uživatelů se internet dostal také do zájmu vědců a výzkumníků. Od prvotního vědeckého zájmu o internet jako takový (internet jako předmět výzkumu) se pozornost posunula přes zkoumání lidského chování na síti (způsob vyjadřování online, sebe prezentace na síti atd.) až po využívání internetu jako nástroje pro získání dat (Glogar, 2010).

Mezi hlavní online metody získávání kvalitativních dat řadí Mann a Stewart (2000) rozhovory (interviewing), pozorování (observation) a analýzu dokumentů (documents analysis). Všechny tři metody patří mezi známé a často používané metody „klasického“ kvalitativního výzkumu. Metoda online rozhovorů může mít několik forem. Základní dělení rozhovorů je na dvě skupiny: strukturované a nestrukturované (respektive polostrukturované) rozhovory. Ty mohou být navíc rozděleny na individuální a skupinové (metoda focus groups). Metoda pozorování je často používána v kombinaci s některou z forem dotazování. Analýza dokumentů může být použita například při výzkumech zaměřených na kvalitativní analýzu časopisů, deníků a osobních dokumentů získaných online.

3.2.1 Online focus group

Anglický termín focus group bývá nejvýstižněji překládán jako ohnisková skupina. V rámci této metody bývá totiž definováno zaměření diskuse, tzv. ohnisko (Šebek & Hoffmannová, 2010). Ohnisko představuje určitou tematickou oblast výzkumníkovy zájmu, musí být ohraničené a srozumitelné pro všechny členy skupiny (Miovský, 2006). Hoffmannová (2011, 62) popisuje focus group jako: „...výzkumný nástroj pro získávání informací ke zvolenému tématu od skupin (obvykle 6 - 10 jedinců), které se vyznačují sdílenými charakteristikami nebo zájmy“. Miovský (2006) upozorňuje na neexistenci univerzální normy určující velikost ohniskové skupiny. Ta je podle něj podmíněna výzkumníkovými zkušenostmi, charakterem tématu a technicko-organizačními možnostmi,

příčemž minimální počet členů diskuse jsou čtyři. Podobně jako interview má i focus group několik variant. Podle struktury je můžeme rozdělit na nestrukturované, polostrukturované (semistrukturované) a strukturované ohniskové skupiny (Miovský, 2006).

Zvláštním typem je online focus group, která propojuje metodu ohniskové skupiny s výhodami internetového prostředí a usnadňuje tak aktérům diskuse účast na výzkumu (Glogar, 2010). Problematikou online kvalitativního výzkumu a tedy i online focus group se zabývá publikace *Internet Communication and Qualitative Research: A Handbook for Researching Online* (Mann & Stewart, 2000). Autoři v této publikaci dělí online focus group na synchronní (The Real-time Focus Group) a nesynchronní (The Non-real-time Focus Group).

Synchronní varianta znamená, že všichni účastníci jsou online ve stejném čase a probíhá mezi nimi okamžitý přenos zpráv a reakcí na dané téma. Reakce jsou řazeny pod sebe a jsou viditelné pro všechny diskutující. Tento princip komunikace vystihuje pojem instant messaging nebo online chat.

Nesynchronní varianta naopak nevyžaduje přítomnost účastníků ve stejný čas. Ti mohou na dané téma reagovat hned nebo až po několika hodinách. Jejich příspěvky jsou potom řazeny podle času odeslání do větví, které graficky ukazují návaznost jednotlivých reakcí. Těchto zákonitostí využívají diskusní fóra. Mann a Stewart (2000) poukazují na výhodu nesynchronní focus group oproti synchronní, která spočívá v zanedbání rozdílů v rychlosti psaní na klávesnici.

Pro potřeby naší práce jsme zvolili metodu asynchronní online focus group. Jako vhodné prostředí jsme vybrali internetové stránky volně přístupných diskusních fór, kam jsme vložili uvítací zprávu s tématem diskuse (viz. Kapitola 3.4 Sběr dat).

3.3 Výzkumný soubor

Výběr zkoumaného souboru u online focus group (bike-forum, mtbr, cyklo diskuse) proběhl formou samovýběru, kdy se jednotliví respondenti zapojovali do diskuse výhradně z vlastní iniciativy a zájmu o dané téma.

V dalších fázích výzkumu jsme použili online interview (polostrukturovaný rozhovor) a výzkumný soubor byl určen metodou záměrného výběru, kdy byli respondenti osloveni záměrně podle jejich kladného vztahu k jízdě na kole.

Přehledný popis výzkumného souboru zachycují tabulky 1 až 3.

Tabulka 1 Výzkumný soubor - online focus group 1(FG1)

Výzkumný soubor – online focus group (bike-forum.cz)			
počet	pohlaví	metoda	místo
55	muž	Online focus group	internet
2	žena	Online focus group	internet
Z toho respondentů diskuze k tématu?			
26	muž	Online focus group	internet
1	žena	Online focus group	internet

Tabulka 2 Výzkumný soubor - online focus group 2(FG2)

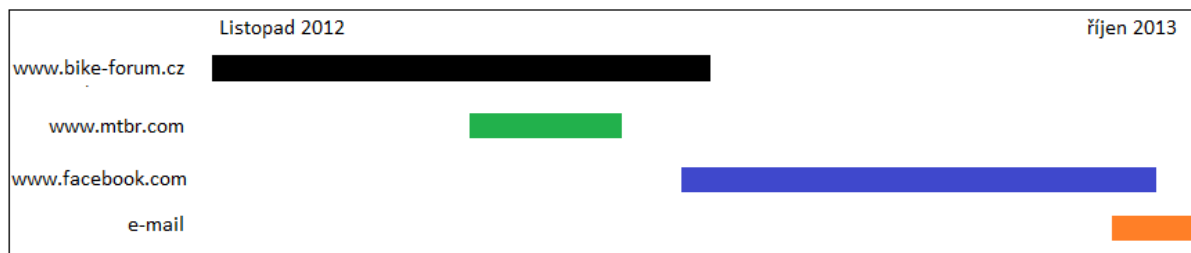
Výzkumný soubor – online focus group (mtbr.com)			
počet	pohlaví	metoda	místo
9	muž	Online focus group	internet
Z toho respondentů diskuze k tématu?			
9	muž	Online focus group	internet

Tabulka 3 Výzkumný soubor - online interview (ID)

Výzkumný soubor – online interview (FB,e-mail)			
počet	pohlaví	metoda	místo
16	muž	Polostrukturovaný rozhovor	internet
3	žena	Polostrukturovaný rozhovor	internet

3.4 Sběr dat

Sběr dat probíhal postupně od listopadu roku 2012 do října 2013. Pro lepší orientaci v procesu získání dat jsme vytvořili orientační diagram, který zobrazuje vzájemnou časovou návaznost jednotlivých fází sběru (Obrázek 1). Data byla získána prostřednictvím internetových stránek www.bike-forum.cz, www.facebook.com, www.mtbr.com, www.cyklodiskuze.cz a prostřednictvím elektronické pošty.

Obrázek 1. Časová návaznost fází sběru dat (zpracoval autor)

3.4.1 Sběr dat – bikeforum

Bike-forum je s počtem 32 964 (6. 11. 2013) registrovaných uživatelů a 2 472 484 (6.11.2013) příspěvků pravděpodobně největším diskusním fórem zabývajícím se cyklistickou tematikou v České republice. Mezi jeho hlavní aplikace patří diskusní fórum. Příspěvky na fóru jsou přístupné všem návštěvníkům stránek, ale přispívat do diskuse a tvořit nová diskusní vlákna smí pouze registrovaní uživatelé. Registrace je zdarma, jedinými povinnými údaji jsou uživatelské jméno (tzv. nick) a e-mailová adresa. Ostatní údaje jako jméno a příjmení jsou nepovinné. Fórum je poměrně přehledné, jednotlivá vlákna jsou řazena pod sebe podle oblasti zájmu do kategorií (například nakupování, kola, off topic, cestování atd.) a podle data poslední reakce. Příspěvky v jednotlivých diskusních vláknech jsou také řazeny podle času pod sebe a navíc vzájemně graficky propojeny, aby bylo zřetelné jejich přiřazení.

Pro sběr dat prostřednictvím internetových stránek www.bike-forum.cz jsme zvolili metodu online focus group (online ohniskových skupin). Po registraci a souhlasu provozovatele webu s výzkumem jsme 28. 11. 2012 v 11:48 vytvořili nové diskusní vlákno s uvítací zprávou (Příloha 2). Ta měla sloužit k představení mé osoby, našeho výzkumu

a uvedení potenciálních účastníků diskuze do tématu. Součástí zprávy bylo i sdělení, že získaná data budou použita pouze pro účely diplomové práce.

Ze začátku vzbudilo téma diskuse poměrně velký ohlas a během prvních dní stoupl počet zhlédnutí závratnou rychlostí. Velké množství příspěvků nicméně odbíhalo od tématu a věnovalo se spíše řešení otázek okolo studijního oboru rekreologie a uplatnění jeho absolventů na trhu práce, volbě tématu pro vypracování diplomové práce a podobně. Toto chování na online diskusích je označováno za tzv. trolling. Troll je osoba účastnící se online diskusních fór, která záměrně zveřejňuje provokativní komentáře s cílem vyvolat velké množství emotivních odpovědí a narušuje tak samotnou podstatu diskuse (Indiana University, 2013). Jako příklad trollingu v souvislosti s naším sběrem dat může sloužit příspěvek:

Chyt' se pořádné práce, lidí s podobnýma pseudotitulama o jaký se pokoušíš je čím dál víc, nemaj do čeho píchnout a žíví je poctivě makající dělníci, které už to docela dosrává.

nebo:

No..můžeš pak provázet po hradech či zámcích...takže vlastně něco, na co stačí si přečíst pár stránek, slušně oblíct a umět trochu mluvit:)

Vzhledem k těmto skutečnostem jsme museli několikrát do diskuse vstoupit a pokusit se o návrat pozornosti k tématu výzkumu. Toho jsme částečně docílili také pomocí doptávání na jednotlivé okruhy otázek. Přesto nedošlo k plnému uspokojení našich očekávání, a proto jsme přistoupili k doplnění stávajících okruhů otázek o dvě nová témata (Příloha 3). Doplněné okruhy již nezpůsobily takovou odezvu. K jejich vložení do diskuse došlo 6. 6. 2013 přibližně v 11:00 a poslední reakce byla zaznamenána přibližně v 16:00 tentýž den. Tato skutečnost prakticky ukončila náš sběr dat pomocí bike-fóra.

Celkově zaznamenala diskuse 5049 zhlédnutí, 4 účastníci si ji přidali do oblíbených a 63 ji zablokovalo. Zúčastnilo se jí 57 respondentů, z toho 27 se jich vyjádřilo k tématu, a celkový počet příspěvků se zastavil na čísle 410.

Podle našeho názoru se diskuse zúčastnil poměrně vysoký počet respondentů, tedy alespoň na začátku sběru dat jsme s takovým číslem nepočítali. Po podrobnějším čtení příspěvků se však ukázalo, že k tématu se vyjádřila necelá polovina z nich, což zhruba odpovídalo naší představě návratnosti dat. Asi největší překvapení celé diskuse způsobil údaj

o celkovém počtu zhlédnutí diskuse. Ten však podle Glogara (2010) nepředstavuje celkový počet čtenářů diskuse, ale pouze počet zobrazení, v němž jsou zahrnuty i tzv. reloady (obnovení) stránky.

3.4.2 Sběr dat www.MTBR.com

Americké internetové stránky MTB Review (dostupné na www.MTBR.com), se zabývají tematikou horských kol a všeho, co s nimi souvisí. Jsou rozděleny do několika sekcí jako: reviews (recenze), forums (diskusní fóra), classifieds (inzerce), photos (fotografie), trails (traily) atd. Podobně jako u bike-fora i zde patří diskusní fórum k velmi oblíbeným aplikacím. O jeho oblíbenosti vypovídá počet registrovaných uživatelů, který v současné době (12. 11. 2013) čítá 366 949 členů (z toho 22 354 aktivních), množství založených vláken (856 272) a přidaných příspěvků (10 577 962). Diskusní fórum je přístupné všem návštěvníkům stránek, ale tvoření nových vláken a reagování na jednotlivá vlákna lze provést pouze po registraci nového uživatele. Registrace je zdarma, vyžadováno je pouze uvedení uživatelského jména, hesla a platné e-mailové adresy. Zajímavou bezpečnostní aplikací je jednoduchá hra sloužící pro identifikaci člověka a zamezení registrace pomocí počítačových programů. Jako doplňkové, ale doporučované informace jsou požadovány údaje o osobě uživatele (jméno, příjmení, bydliště, typ vlastněného kola atd.). MTB Review je podobně jako bike-fórum přehledné a práce v něm je poměrně intuitivní, jednotlivá vlákna jsou řazena pod sebe podle poslední aktualizace a příspěvky jsou pro lepší orientaci vzájemně graficky propojeny.

Sběr dat pro výzkum proběhl opět metodou online focus group. Prvním krokem byla registrace a odeslání e-mailu s žádostí o povolení výzkumu směřovaného provozovatelům fóra. Po kladné odpovědi jsme 16. 4. 2013 v přibližně 14:00 založili diskusní vlákno uvedené průvodní zprávou (Příloha 4) informující o výzkumu a využití získaných dat pouze k potřebám diplomové práce.

Průběh diskuse se oproti zkušenosti z bike-fóra vyvíjel poklidně a bez závrtných čísel v počtu návštěv a zhlédnutí. Tato skutečnost však neměnila fakt, že příspěvky amerických respondentů působily od první chvíle zralejším dojmem a svou kvalitou v lecčem předčily ty české. Účastníci dokázali odpovídat a diskutovat v rozvinutých větách, všichni

se vyjadřovali k daným tématům a nevyskytl se ani jeden případ negativního hodnocení oboru rekreologie ani volby daného tématu k vypracování diplomové práce. Naopak z některých příspěvků byla cítit spíše morální podpora:

Good luck finishing up and cool topic (Hodně štěstí při dokončování tohoto super tématu). FG2(h)

nebo

Hope this helps! Post your paper when you are finished. Good luck (Doufám, že ti to pomůže! Až budeš mít hotovo, tak pošli výslednou práci. Hodně štěstí). FG2(d)

Respondenti mezi sebou komunikovali a věcně reagovali na své příspěvky, proto jsme do diskuse nemuseli výrazně zasahovat a mohli jsme ji nechat pozvolně plynout. Celá diskuse se prakticky odehrála během prvních dvou dnů od založení vlákna. Sběr dat jsme však oficiálně ukončili děkovnou zprávou 30. 4. 2013 v přibližně 9:00.

Celkově se počet zhlédnutí diskuse zastavil na čísle 613, zapojilo se 9 respondentů, kteří vložili 13 příspěvků.

Počet účastníků diskuse plně postačoval pro splnění požadavků online focus group a hutnost získaných dat dokonce předčila naše očekávání. Všech devět respondentů se vyjádřilo k dané problematice, což znamená stoprocentní návratnost dat.

3.4.3 Sběr dat www.facebook.com

Sběr dat na webových stránkách www.facebook.com se uskutečnil pomocí aplikace chat. Sběr dat probíhal od jara do podzimu roku 2013. Nejprve byly vytvořeny okruhy otázek (Příloha 5), které jsme 5. 6. 2013 v cca 11:30 umístili do „společného chatu“. Poté jsme do diskuse postupně prizvali 36 účastníků, z větší části studentů nebo absolventů oboru rekreologie Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Již od startu diskuse jsme poznali nedostatky chatového prostředí internetových stránek www.facebook.com pro získávání dat metodou online ohniskových skupin. Problém byl především v nepřehledné vzájemné návaznosti příspěvků jednotlivých uživatelů, z které pramenila nesrozumitelnost obsahu pro nově přichozí účastníky chatu. Tyto skutečnosti ovlivnily sběr dat dvojnám

způsobem. Za prvé se samovolně změnila metoda získání dat z online ohniskových skupin na online interview (polostrukturovaný rozhovor) a za druhé se podstatně snížila ochota respondentů zapojit se do diskuse, což výrazně prodloužilo proces získání dat.

Po předchozí zkušenosti s „hromadným“ chatem jsme se rozhodli pro pokládání doplňujících otázek (Příloha 6) formou chatování s každým z respondentů zvlášť a pokračovali jsme tedy v získávání dat metodou online interview (online polostrukturovaný rozhovor). Tímto způsobem se nám podařilo docílit očekávaných výsledků co do návratnosti, tak i saturace získaných dat. Sběr dat prostřednictvím facebooku byl ukončen ke dni 24.9.2013.

3.4.4 Sběr dat e-mail

Posledním komunikačním kanálem pro sběr dat se stala elektronická pošta – e-mail. Použití této formy sběru dat vyplynulo z prostého zjištění, že mezi námi ještě stále existují lidé, kteří nemají založený profil na „facebooku“ a úspěšně se tak brání před pohlcením tímto virtuálním světem.

Sběr dat byl zahájen odesláním prvního e-mailu 18. 9. 2013 a ukončen o šestnáct dní později 4. 10. 2013 příchodem poslední reakce. Okruhy otázek pro tuto část sběru dat se v podstatě nelišily od otázek položených na facebooku (Příloha 7). Celkově se do sběru dat elektronickou poštou zapojili dva respondenti.

3.5 Metody zpracování a analýzy dat

3.5.1 Zpracování dat

Všechna získaná data byla z webových stránek a e-mailů překopírována do programu Microsoft Word. Poté došlo k protřídění prvotních dat a promazání s tématem nesouvisejících částí. Tuto operaci nazývá Miovský (2006) tzv. redukcí prvního řádu. U některých příspěvků bylo potřebné doplnění diakritických znamének.

Upravená data byla dále zpracována v prostředí programu Atlas.ti 6.2. Tento program byl speciálně vyvinut pro usnadnění práce s kvalitativními daty. Umožňuje lepší organizaci práce, kódování textu, psaní poznámek, tvoření konceptuálních sítí a jejich grafické znázornění. Přes veškeré výhody se však jedná pouze o pomocný nástroj pro zpracování kvalitativních dat. Veškerou analytickou práci (hledání souvislostí, interpretace výsledků) musí výzkumník udělat sám (Buhajová, 2010).

3.5.2 Analýza dat

Analýza kvalitativních dat je považována za prakticky nejsložitější část výzkumu, která nám nabízí velkou míru volnosti ve výkladu jednotlivých metod, nízkou míru standardizace dílčích postupů a nespočet možností, které nám poskytují jednotlivé metody nebo kombinace jejich variant (Miovský, 2006).

Pro analýzu získaných dat jsme využili postupy z metody zakotvené teorie. Miovský (2006) vidí výhodu této metody ve schopnosti začlenit v rámci kvalitativní analýzy data, která jsou získána různými způsoby (například interview, existující dokumenty, pozorování apod.) a zároveň využít rozličných přístupů v samotné analýze. Další výhodu vidí autor v tzv. plastičnosti, možnosti upravení metody podle výzkumníkových potřeb a předmětu výzkumu.

Úvodním krokem v analýze zpracovaných dat bylo jejich kódování. „Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci“ (Hendl, 2012, 246). Prvním krokem je tzv. otevřené kódování, které spočívá v přiřazování označení (kódů) k vybraným textovým jednotkám. Jednotlivé kódy by měly co nejlépe vystihovat podstatu označené jednotky a z praktického hlediska by měly být dostatečně názorné pro usnadnění pozdější práce (Buhajová, 2010). Jednotku může tvořit jedno slovo, věta nebo celý odstavec. Důležité je nevolit rozsah jednotky podle formální stránky, ale zvolit její velikost podle významu (Švaříček & Šedřová, 2007). Autor dále uvádí, že tímto postupem může dojít k překrývání hranic jednotlivých jednotek.

První kolo otevřeného kódování proběhlo na přelomu dubna a května letošního roku. Po několika opakovaných procházeních textu jsme se dostali na počet 184 kódů. Velké

zastoupení mezi nimi měly kódy in vivo, tzn. kódy vytvořené z části citace textu. Po této fázi následovala kontrola, zda se některé kódy nepřekrývají. Tímto způsobem se nám podařilo snížit počet kódů na výsledných 164. Během další fáze analýzy jsme však došli k závěru, že daná primární data nejsou dostatečně saturovaná a neposkytují vhodné vstupní podmínky pro další analýzu. Proto jsme se rozhodli výzkum doplnit získáním nových dat a začít od začátku.

Po novém sběru dat a jejich zpracování jsme se dostali k samotné analýze získaných dat. Druhé kolo otevřeného kódování proběhlo na přelomu září a října roku 2013 a získali jsme v něm 115 kódů. Následnou kontrolou jestli se jednotlivé kódy nepřekrývají, jsme dostali výsledný počet 99 kódů. Po předchozích zkušenostech s programem Atlas.ti byla práce spojená s druhým kódováním o poznání lehčí a rychlejší, což hodnotíme jako pozitivní přínos práce. Dalším krokem bylo rozdělování kódů do skupin podle jejich významu. Vzniklé kategorie jsou však stále považovány za provizorní, neboť při kontrole primárních dat se může stát, že některý kód do dané kategorie nebude svým významem patřit (Miovský, 2006). Pro lepší přehlednost jsme v této fázi analýzy využili funkci Network View Manager programu Atlas.ti, která nám pomohla vytvořit síťové náhledy jednotlivých kategorií. Po aktivování funkce Auto-Color Mode se jednotlivé kódy zbarvily podle počtu citací v primárním textu a počtu spojení (vztahů) s ostatními kódy. Toto zbarvení má tedy svůj systém, který pomáhá rozdělit kódy podle důležitosti. Hlubší vhled do problematiky práce s programem Atlas.ti přináší například Buhajová (2010) ve své diplomové práci *Ověření využitelnosti softwaru ATLAS.ti pro literární vědu*. V našem případě vzniklo výše popsaným postupem šest kategorií, které vytvořily kostru pro budoucí tvorbu příběhu.

Jedna kategorie našeho výzkumu vznikla metodou tvorby rodin kódů (Code Families), kdy jsme kódy podle vzájemné spojitosti v datech propojili do větších celků.

Vytvořené kategorie jsme poté komentovali za využití popisu vzájemných vztahů mezi kódy. Užitečným pomocníkem se ukázaly být zápisky v podobě komentářů (comments) a poznámek (memos), které jsme si zaznamenávali během tvoření jednotlivých kategorií. Metoda vyhledávání a vyznačování vztahů se skládá ze dvou základních principů. Prvním je vyhledávání a popis vztahů, na které upozorňují sami účastníci diskuse. Druhým je vyhledávání vztahů na základě vnitřních nebo vnějších spojitostí. Následný způsob komentování vztahů nevychází pouze z prostého označení vztahu ze strany účastníků, stejně

tak ani z intuitivního nacházení souvislostí ze strany výzkumníka (Miovský, 2006). I přesto, že se některé vztahy samy logicky nabízely, vždy jsme je porovnávali s primárním textem a hledali pro ně podpůrná vysvětlení.

3.6 Metody kontroly validity

Kontrolu validity popisuje Miovský (2006) jako proces, kterým zjišťuje, zda námi zvolený postup a poznatky, k nimž jsme tímto postupem dospěli, jsou validní, případně jak můžeme tuto validitu zvýšit. Čermák a Štěpaníková (in Miovský, 2006) popisují osm různých skupin metod a technik ověření validity dat (například techniky týkající se získávání dat, povahy dat, role výzkumníka atd.).

Pro dosažení validity výsledků našeho výzkumu jsme využili následující techniky (Čermák & Štěpaníková, in Miovský, 2006) :

- Techniky kontroly validity týkající se získávání dat - Dominantní techniku v této kategorii představuje tzv. triangulace, získávání dat z více zdrojů.
  - o Triangulace metod získávání dat – Data jsme získávali za pomoci online focus group a online polostrukturovaného interview.
  - o Triangulace zdrojů dat – Zdrojem dat se stala komunikace na dvou internetových fórech a osobní komunikace (polostrukturované interview) prostřednictvím chatu na stránkách www.facebook.com a prostřednictvím elektronické pošty (e-mailu)
- Techniky týkající se role výzkumníka - Proces tvorby dat probíhá za interakce mezi výzkumníkem a zkoumaným fenoménem, výzkumníka nelze z tohoto procesu eliminovat (Miovský, 2006). V rámci těchto metod jsme aplikovali tyto způsoby (Čermák & Štěpaníková, in Miovský, 2006):
  - o Volba a využití co nejméně rušivých výzkumných metod – Zvolením metod online focus group a online interview jsme se vyhnuli způsobení jakýchkoliv zásahů do prostředí.

- Informování účastníků o záměrech badatele – Účastníci byli předem informováni o záměrech výzkumu.
- Techniky týkající se výběru účastníků výzkumu – Výběr výzkumného souboru proběhl metodou záměrného výběru a metodou samovýběru.

3.7 Etika výzkumu

Při kvalitativním výzkumu je důležité dodržovat etické standardy a doporučení. Při zpracování diplomové práce bylo postupováno podle pravidel etické komise Fakulty tělesné kultury.

Základním pravidlem ve vztahu k účastníkům výzkumu je získání jejich informovaného souhlasu s použitím dat. Jelikož sběr dat proběhl formou online focus group a online interview, tedy v prostředí internetu, nebylo uskutečněno osobní setkání a nemohlo dojít k podepsání této dohody obvyklou formou.

Základní etické požadavky internetového výzkumu vymezuje Mann a Stewart (2000) a jako takové byly dodrženy. Nejprve bylo potřeba získat souhlas s provedením výzkumu od správců internetových stránek www.bike-forum.cz a www.mtbr.com. Účastníci online diskuse byli o výzkumu a našich záměrech informováni formou uvítací zprávy. Ta obsahovala i potřebný informovaný souhlas. Účastníci byli pro výzkum vybráni formou samovýběru, mohli tedy sami určit, zda se chtějí výzkumu zúčastnit nebo ne. Svým vstupem do diskuse zároveň udělili souhlas s použitím dat pro účely našeho výzkumu (Příloha 2 a 4). Obě diskuse proběhly zcela anonymně, pro potřeby našeho výzkumu nebyly vyžadovány žádné osobní údaje. Účastníci měli k dispozici e-mailovou adresu na případné dotazy a připomínky.

V případě online interview, které proběhly prostřednictvím chatu na stránkách www.facebook.com a prostřednictvím elektronické pošty jsme využili předání informovaného souhlasu formou přílohy k úvodnímu oslovení (Příloha 8).

Přepisy rozhovorů byly postoupeny pouze vedoucímu práce.

Pro mnohé bikery představuje jízda na trailu adrenalinový zážitek, pro jiné je zdrojem radosti z jízdy v přírodním prostředí, pro další je to možnost, jak s partou kamarádů vyjet z domova a strávit příjemný víkend na kole. Existuje spousta rozličných důvodů, proč lidé vyhledávají traily a věnují se terénní cyklistice. Všechny tyto důvody mají jedno společné, tím je *zábava* a s ní spojené prožitky, které terénní cyklistika poskytuje. Podle Kirchnera (2009) v sobě má člověk zakódovanou potřebu prožívání a naplňování svých potřeb souvisejících s prožíváním. Sportovní činnost umožňuje navození prožitku, a to především mimořádného prožitku s prvkem dobrodružství a rizika (Kirchner, 2009).

Kód *zábava* je, se svými 19 úryvky a 15 propojeními s ostatními kódy, jedním z kvalitně zakotvených kódů našeho výzkumu (Obrázek 2). Většina úryvků tohoto kódu se věnuje hodnocení jízdy na flow-country trailech a jiných přírodních stezkách, avšak místy se mezi nimi objevují i úryvky týkající se jízdy v městském prostředí. Díky tomu došlo k zajímavému střetu názorů, když jedni tvrdí, že jízda na kole po městě nepřináší žádnou zábavu. Je pouze nutností k přesunutí se z místa A na místo B. Kolo tedy v tomto případě reprezentuje především rychlý, ekologický a ekonomický *prostředek dopravy*.

Jízdu ve městě nevnímám jako činnost, kterou bych dělal pouze kvůli té činnosti, považuji ji za prostředek dopravy (rychlý, ekologický a ekonomický) - a odpadá tedy to příjemné ze samotné jízdy. (ID 7)

Zatímco jiný účastník diskuse oproti tomu namítá, že jízda v městském prostředí dokáže být zábavnou formou dopravy a že právě ona rychlost přesunu hraje ve městě hlavní roli. Navíc v sobě městská cyklistika zahrnuje prvek nezávislosti a *svobody přesunu*.

...na druhou stranu jízda na biku ve městě je ohromně zábavná. Člověk je rychlejší než MHD nebo než auto, může sjíždět schody apod., prostě zábava. (ID 6)

Tento názor potvrzuje i komentář jiného účastníka, který navíc použitím staršího kola a osobitým stylem jízdy upozorňuje okolí na pozitivní ekologickou stránku městské cyklistiky.

...ve městě je to občas větší zážitek. Občas mě chytne takovej pankáčovskej amok (jezdím na starší ocelový silničce) a jezdím jako magor mezi autama a baví mě je fuckovat. říkám si, že by každé měl nechat tu plechovku doma a jet taky na kole. (ID 4)

Jiný pohled můžeme zaměřit na srovnání jízdy v městském prostředí s jízdou na trailu tedy v přírodním prostředí. Dvě na první pohled odlišná pojetí jízdy se při bližším zkoumání až tak odlišná nezdaří, ba dokonce mohou mít některé prvky společné.

... jinak městské kolo má i mnoho podobných aspektů jak trail. Stezky se různě krouží, málo kdy je to rovně po široké stezce, musíš stále sledovat auta, ostatní cyklisty, chodce a tudíž městská cyklistika má nejen praktickou funkci, ale obsahuje i určité "osobní dobrodružství". (ID 1)

Zde zmíněné "osobní dobrodružství" pro nás představuje zdroj zábavy. Naučné slovníky popisují dobrodružství například jako podniknutí něčeho, co má nejistý výsledek nebo jako vzrušující a velmi neobvyklý prožitek nebo zkušenost (Kirchner, 2009). Spolu s dobrodružstvím můžeme spojit *adrenalinový zážitek*, který v dnešní době vyhledává stále více lidí. Adrenalin a adrenalinové aktivity se stávají komerční a masovou záležitostí. Lidé si s pojmem adrenalin spojují příjemné, až euforické pocity, které nebezpečná aktivita vyvolává (Hoffmannová, 2013). Autorka upozorňuje také na paradoxní situaci, kdy tyto pocity nejsou s adrenalinem přímo spojené, ale jsou produktem noradrenalinem uvolněných endorfinů. S velikostí adrenalinového zážitku souvisí in vivo převzatý kód *risk vs reward*, který vyjadřuje poměr mezi mírou rizika a velikostí odměny (zábavy, „adrenalinu“). Asi nejlepší příklad takového poměru se nabízí ze světa kurzového sázení, kde ho vyjadřuje výše kurzu, kterým bude případná sázka násobena. Čím vyšší kurz, tím vyšší riziko neúspěchu. Tento poměr je velice důležitým faktorem ovlivňujícím nejen styl jízdy při terénní cyklistice, ale také při rozhodování v běžném osobním životě. S tímto pohledem se setkáváme u Kirchnera (2009), který uvádí, že riziko je neodmyslitelnou součástí života a mnohdy je nemožné se konfrontaci s ním vyhnout.

As with most things in life I tend to weigh the risk/reward factor in most activities. For me riding a steep, technical downhill section at high speed is worth the risk because it is just so much fun and provides a great deal of adrenaline rush (Tak jako u většiny věcí v životě se snažím hodnotit poměr riziko/odměna ve většině aktivit. Prudký, technický sjezd vysokou rychlostí mi stojí za riskování, protože je to prostě ohromná zábava a poskytuje mi to velké množství návalu adrenalinu). FG2 (g)

Prožívání spojené s terénní cyklistikou významně ovlivňuje tzv. sociální faktor. Tedy jestli člověk jede sám nebo s partou kamarádů. Většina dotazovaných bikerů uvedla,

že preferuje *ježdění s kamarády* nebo ve skupině a to hned z několika důvodů. Jedním z těchto důvodů je, že stezky a traily zatím nepatří k nejrozšířenějším atraktivitám v republice a je potřeba se k nim přiblížit autem nebo hromadnou dopravou, což představuje určité finanční výdaje. Roli zde tedy hraje *ekonomické hledisko* bikerů.

Na stezky minimálně ve dvou, spíše nás jezdilo víc. I kvůli tomu, že vzdálenost to není malá a v jedné osobě se to nevyplatí. FGI (d)

Dalším důvodem jízdy v partě lidí je bezpochyby *zábava*, kterou navíc umocňuje možnost podělit se s kamarády o své zážitky a příhody.

... samotného mě to celkově na kole moc nebaví, v partě je vždycky větší sranda. FGI(k)

Neméně silným argumentem pro skupinovou jízdu je bezpečnost, kterou budeme podrobně rozebírat později. Mezi účastníky diskuse se našlo i několik bikerů, kteří si vychutnávají *individuální ježdění* na trailech a jezdí na traily raději sami, nebo by se takové situaci rozhodně nebránili. *Individuální ježdění* má nesporně své pozitivní stránky (člověk nemusí na nikoho čekat, jede si podle sebe, může se sám rozhodnout, kterým směrem se vydá atd.). Jako výrazně negativní se jeví fakt, že při možném úrazu si biker nemusí být schopen přivolat pomoc. Tento vjem se může i podvědomě promítnout do jezdcova stylu jízdy a ovlivnit tak intenzitu jeho prožitku.

Většinou jezdím sólo, tak tomu přizpůsobuji i styl jízdy a nechávám si rezervu. FGI(g)

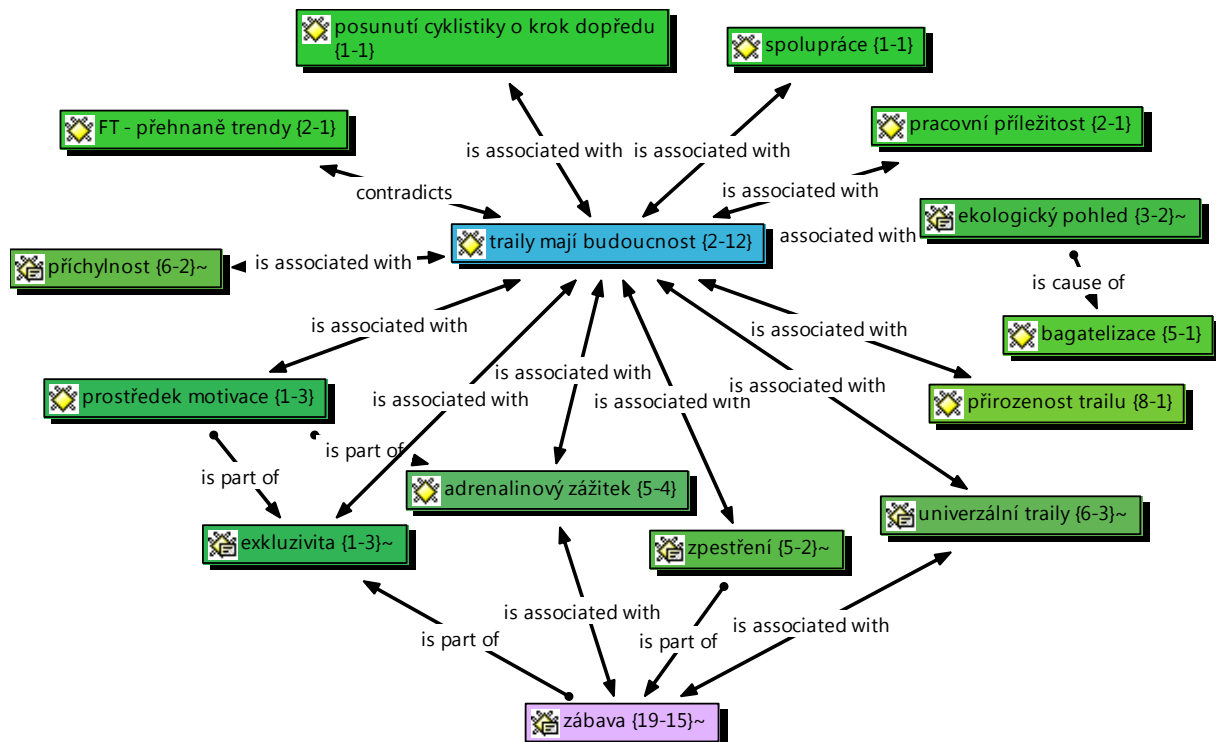
Jinou dimenzi zábavy poskytuje *radost z jízdy v terénu*, která je spojená s pohybem v přírodě. Právě pohyb v přírodním prostředí bývá mnohdy jedním z prvotních impulzů pro vyzkoušení terénní cyklistiky. Radost z pohybu v přírodním prostředí patří také mezi jeden z požadavků terénních cyklistů, které můžeme najít v materiálu Požadavky třech pilířů cyklistiky (Hermová & Slavík, n.d.). Samotný prvek přírody má relaxační a uvolňující schopnosti a blahodárně působí na duševní zdraví člověka. S pohybem v přírodě koresponduje i kód *jen jezdec a kolo*, který pro nás vyjadřuje pocit pohody, relaxace, naprosté kontroly jízdy a dokonalé propojení bikerů s jeho jednostopým strojem.

V terénu jsi v podstatě jen ty, ten před tebou, kolo a příroda, proto se zde cítím pohodlněji. (ID 8)

Jako jisté překvapení se může jevit skutečnost, že pouze jeden respondent uvedl u otázky týkající se flow trailu navození stavu flow. To může být způsobeno všeobecným přeceněním tohoto stavu nebo neschopností většiny bikerů si tento stav navodit.

4.2 Traily mají budoucnost

Obrázek 3. Traily mají budoucnost

Kategorie *trailly mají budoucnost* (Obrázek 3) reprezentuje kódy, které sice neobsahují tolik citací jako kódy v jiných kategoriích, ale při jejich podrobném zkoumání jsme došli k závěru, že představují poměrně důležitou část naší analýzy a jsou tedy vhodné pro vytvoření jedné samostatné kategorie. Kód *zábava* je v síťovém náhledu uveden především pro lepší pochopení jeho provázanosti s nahlíženou oblastí.

V současné době můžeme v České republice sledovat zvyšující se zájem o traily a o terénní cyklistiku celkově. Horská kola se postupem času stala jedním z nejprodávanějších typů kol na českém trhu, v mnoha českých lyžařských areálech dochází k budování trailů a úzkých stezek určených pro terénní cyklisty, které mají za úkol nalákat návštěvníky do jinak typicky zimních středisek i v letních měsících. Vznik těchto bike parků však není spojen

pouze se zimními středisky. Příkladem samostatného bike parku může být výše zmiňovaný projekt Rychlebských stezek (viz. Kapitola 1.3). Spolu s budováním nových stezek dochází k rozšiřování povědomí o dané oblasti, přitáhnutí většího počtu turistů a k vytváření nových pracovních příležitostí pro místní obyvatele, což vede k podpoře ekonomické aktivity a celkového rozvoje území.

Obecně si myslím, že traily se dostávají do zájmu veřejnosti a to nejen závoděáků, teď jsou dost vyhledávané adrenalinové aktivity všeho druhu, a traily do této kategorie patří, takže se teď hodně provozovatelů snaží vybudovat aspoň pár metrů nějakých stezek a nalákat na to klienty a návštěvníky, takže si myslím, že teprv k nám ten pořádný boom přijde. (ID 7)

Kód *Posunutí cyklistiky o krok dopředu* reprezentuje nové trendy v oblasti terénní cyklistiky. V našem výzkumu hrál roli nového trendu tzv. Flow-country trail (viz. Kapitola 1.2.2), jehož česká varianta vznikla v rámci projektu Rychlebských stezek. Názory účastníků diskuse na tento typ trailu můžeme rozdělit do tří skupin. První skupinu představují komentáře a názory získané od respondentů na americkém diskusním fóru, kde většina účastníků diskuse uvedla, že preferují spíše přírodní typy stezek bez překážek a jiných zábavných prvků vytvořených člověkem.

I have been riding since 1998 before there were "flow trails". I personally like trails that not manufactured, but a product of the landscape. I don't care about "Flow" and jumps and other trick features. I prefer to ride what the terrain provides. If it is smooth the trail is smooth is rock then the trail is rocky (Jezdím od roku 1998, kdy ještě žádné “flow traily“ neexistovaly. Osobně se mi líbí stezky, které jsou tvořeny krajinou bez zásahu člověka. Nezajímá mě “flow“ a skoky a ostatní prvky. Raději jezdím v podmínkách, které nabízí přírodní terén. Jestli je terén hladký, potom je trail hladký, pokud je skalnatý, tak je i trail skalnatý). FG2(b)

Někteří z amerických respondentů zmínili obavy o dlouhodobé udržení atraktivnosti těchto stezek a ohodnotili je spíše jako dobré *zpestření* v kombinaci s technickými stezkami modelovanými terénem samotným.

I think there is a place for flow trails in my riding, but they certainly wouldn't be a mainstay for me. The idea of linking the last bit of a ride to a flow trail for a gratifying downhill sounds great (Myslím si, že bych ve svém ježdění našel místo pro flow traily,

ale rozhodně by netvořily jeho hlavní náplň. Myšlenka propojení poslední části jízdy s flow trailem za účelem ještě většího potěšení ze sjezdu zní skvěle). FG2(h)

Zatímco jiní američtí respondenti, zarytí zastánci tradičních přírodních stezek, zašli v hodnocení ještě o krok dál a označili flow-country trail za přehnaný módní výstřelek dnešní doby.

...so overall I think they are overrated...Flow trails seem like the new "cool" thing, but I have been around riding long enough to not care about what is "cool" (...takže si celkově myslím, že jsou přeceňovány...Flow trailly se zdají být moderním "cool" trendem, ale já jezdím už dostatečně dlouho, abych se nemusel starat o to, co je "cool".). FG2(b)

Druhou skupinu tvoří z větší části názory české části respondentů, kteří ve flow trailu vidí zábavný typ stezky a jeho existenci a budování naopak vítají. Tito bikeři ho označili za univerzální trail, který nabízí velkou porci zábavy jak zkušeným, tak i méně pokročilým jezdcům. Toto tvrzení se v podstatě shoduje s definicí Flow-country trailu (kapitola 1.2.2).

Tenhle typ stezek je dobrej i pro méně zkušené jezdce, kde zažijí hodně zábavy. A zkušení si tu mohou najít různé srandy jako neprojíždět boule, ale skákat z jedný do druhý. Je to opravdu dobrý pro všechny. (ID5)

Třetí, nejmenší skupinou, jsou bikeři, kteří se s tímto typem stezek nesetkali a ani o něm nikdy neslyšeli.

Respondenti si uvědomují, že velice důležitým aspektem budoucího bytí trailů je vzájemná spolupráce zainteresovaných osob, orgánů a institucí.

...potěšující je hlavně fakt, že tomuto způsobu budování trailů jsou nakloněny lesy i ochranáři a společně s asociací IMBA (v ČR ČEMBA) a staviteli trailů spolupracují a snaží se dělat maximum ke všeobecné spokojenosti. (ID 9)

Institucí spojovanou s velkou mírou rozhodovacích pravomocí je svaz ochránců přírody, který klade na zamýšlené projekty mnohdy složité až nesmyslné požadavky. Tato situace dospěla do extrémních rozměrů, kdy došlo k postupné přecitlivělosti obyvatelstva České republiky na otázky zabývající se ekologickou tematikou. Příklad takové přecitlivělosti (až bagatelizace) jsme zaregistrovali i v našem šetření při reakci na otázku týkající se bezpečné jízdy na trailu.

...Každickéj stromeček omotat polštářkama, vyrovnat, vyasfaltovat samozřejmě za podpory EU. Nebo rovnou zrušit, páč v zemi zůstávají částice z pláštěů a to způsobuje vymírání slonů v Africe. FGI(m)

Kód *Příchylnost* chápeme v kategorii *traily mají budoucnost* jako naději pro existenci trailů a terénní cyklistiky vůbec. Příslibem budoucnosti je fakt, že i přes početné pády a zranění se bikeři nenechají od jízdy na horském kole odradit a na traily se vracejí. Podle Kirchnera (2009) to může být dáno tím, že pro bikery představuje jízda na stezkách zdroj mimořádného prožitku. Tedy stavu, kdy se pro ně jízda na horském kole stává drogou a oni udělají cokoliv, aby mohli co nejdříve znovu nasednout na kolo a docílit tak mimořádného prožitku, který jim jízda přináší (Kirchner, 2009).

...due to the nature of my riding the spills weren't bad enough to force me off the bike for more than a week (...vzhledem k povaze mého ježdění nebyly pády natolik zlé, aby mě od kola odradily na déle než týden). FG2(ch)

Jiný náhled na stezky je uvádí do role motivátora k vykonávání určité aktivity. Motivují lidi k pohybu v přírodě, k provozování terénní cyklistiky, kupování lepšího vybavení, nových celoodpružených kol atd.

Spousta lidí vyhledává pouze takovéto trasy, kde zažijí něco nového, trochu adrenalinu, dostanou se do přírody, mimo automobilovou dopravu. Dokonce mám kolem sebe lidi, kteří si díky této vášni pořídili celopérová kola, vhodná pro tyto trati. (ID 8)

Spolu s kódem *prostředek motivace* souvisí kód *adrenalinový zážitek*, o kterém jsme se již zmínili v rámci předchozí kategorie, a kód *exkluzivita*. Jejich vztah jsme označili výrazem „part of“ (je součástí), protože na nás v daném kontextu působí jako možné podmnožiny motivace lidí k provozování terénní cyklistiky. *Exkluzivita* vyjadřuje něco výjimečného. Něco, co nemá každý a nemůžeme to najít na každém rohu. Ona exkluzivita v případě terénní cyklistiky a trailů představuje pomyslný magnet, který přitahuje bikery z širšího okolí.

Nedílnou součástí budoucí existence trailů je otázka, zda bude tento druh outdoorových aktivit lidí do budoucna bavit a bude pro ně stále představovat dostatečně silný zdroj mimořádného prožitku (zábavy).

ovlivňují a neovlivňující bikera a jeho následnou jízdu. Pokud je trauma z pádu malé nebo zanedbatelné, dochází spíše ke krátkodobému ovlivnění, kdy se bikeři po pár minutách pomalejší a opatrnější jízdy opět vracejí k jízdě na hranici svých možností.

Po každý držce se na chvíli zklidníš. Já si většinou trochu oddechnu, ať se vzpamatuju, zkontroluju škody a pak pokračuju. Napřed zlehka a po chvíli už tomu nakládám stejně jak před pádem (pokud jsem se moc nedomlátil). FGI(c)

Pokud je trauma dostatečně velké, může dojít k dlouhodobému ovlivnění až *zpomalení* bikera. Dostatečná velikost v našem případě představuje zavádějící údaj a značí to fakt, že nelze zjistit jeho přesnou hodnotu, která by paušálně platila pro celou populaci nebo skupinu bikerů.

Jestli se tohle vztahuje obecně na jízdu na kole a ne jen pády na rychlebkách, tak jo, zpomalilo mě to hodně a asi nafurt, ale byl to už drsnější pád. FGI(t)

Pokud je biker dostatečně silným a odolným jedincem a nenechá se pádem nijak rozhodit, nedochází u něj k žádnému ovlivnění pádem.

Některé pády jsou zaviněné pomalou jízdou nebo technickou chybou jezdce. Pokud jezdec daný pád přečká bez následků, může se dostavit *aktivizující efekt*, kdy pro další pokus pozmění styl jízdy, zvolí jinou stopu, popřípadě zvýší rychlost, aby snadněji překonal obtížné překážky. Aktivizující efekt mnohdy způsobuje přehlušení pochybností. To znamená, že jezdec jede rychleji a nemá čas přemýšlet o tom, co by se mohlo stát a začít pochybovat o svých možnostech a kvalitách.

Pád mě někdy zpomalí, někdy zrychlí, záleží na tom, jak se člověk vymele, když skok nedolítnu/jsem moc stuhlej/vyklepanej, ustelu si a jsem pak schopen se ještě nějak normálně poskládat na kolo a fungovat, tak se na ten skok jde znova, rychleji, více uvolněně, prostě ještě jednou a bez chyb (obvykle je to přílišné brždění). FGI(s)

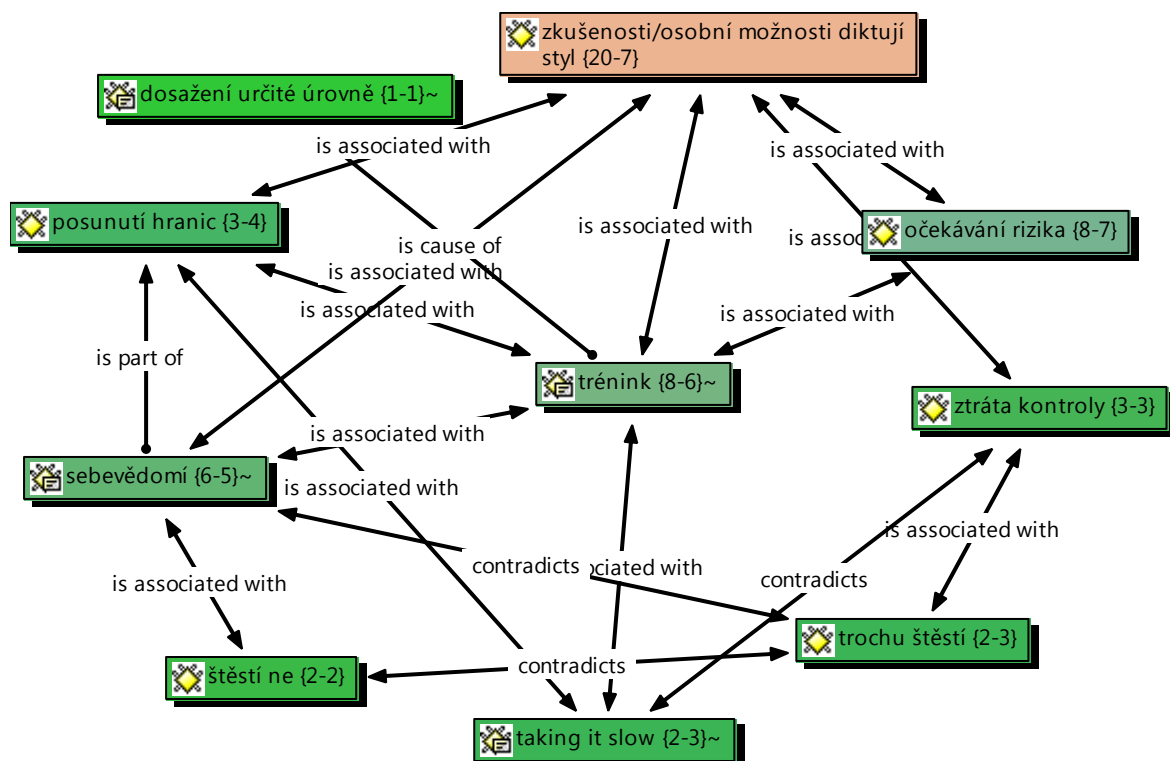
Zajímavým upozorněním se stal příspěvek týkající se faktoru stárnutí ve spojení s ovlivněním stylu jízdy. Čím je člověk starší, tím na sebe dává větší pozor a snaží se předcházet nechtěným pádům a podle toho přizpůsobuje i svoji jízdu.

Já osobně už nejsem takový „střelec“ jako dříve a už nejezdím tak rychle. (ID 8)

Významným prvkem, který může znatelně ovlivnit a celkově zklidnit styl jízdy je *svědectví pádů*. Mnohdy na nás právě vidění nehody z první ruky může působit mnohem silnějším dojmem než, kdyby se nehoda stala nám.

...ted' jsou to spíš takový pády z blbosti, žádnéj masakr zaplat'pánbůh. Spíš jsem byl svědkem docela blbejch pádů, takže mě to možná podvědomě dost ovlivňuje. (ID 10)

4.4 Trénink

Obrázek 5. Trénink

Kategorie *trénink* (Obrázek 5) v sobě obsahuje prvky, které jsou úzce spjaté s osobními zkušenostmi bikera a tedy i jeho očekáváním a vnímáním rizika. Jinak vnímá riziko člověk, který za život najezdil na trailech tisíce kilometrů a jinak ho vnímá člověk, který se s trailly v životě nesetkal. Trénovaný (zkušený) člověk má oproti začátečníkovi obrovskou výhodu, je schopen si jízdu na stezkách mnohem více užít, volí většinou správnou stopu jízdy, jezdí rychleji a přitom bezpečněji. *Trénink* pozitivně ovlivňuje také *sebevědomí* bikera, který si postupem času dovoluje překonávat těžší úseky a sjíždět náročnější trailly. Dochází

tím k překonávání strachu a *posunutí hranic* bikerových schopností. Zmíněné *posouvání hranic* v tomto smyslu představuje motorické učení.

Postupem času jsem se naučil sjíždět traily, kterých jsem se ze začátku bál. Na kole jde o to co nejvíce jezdit a "najíždět" si těžké sjezdy. Čím více toho člověk najede, tím se pak cítí bezpečněji a více si věří. (ID 11)

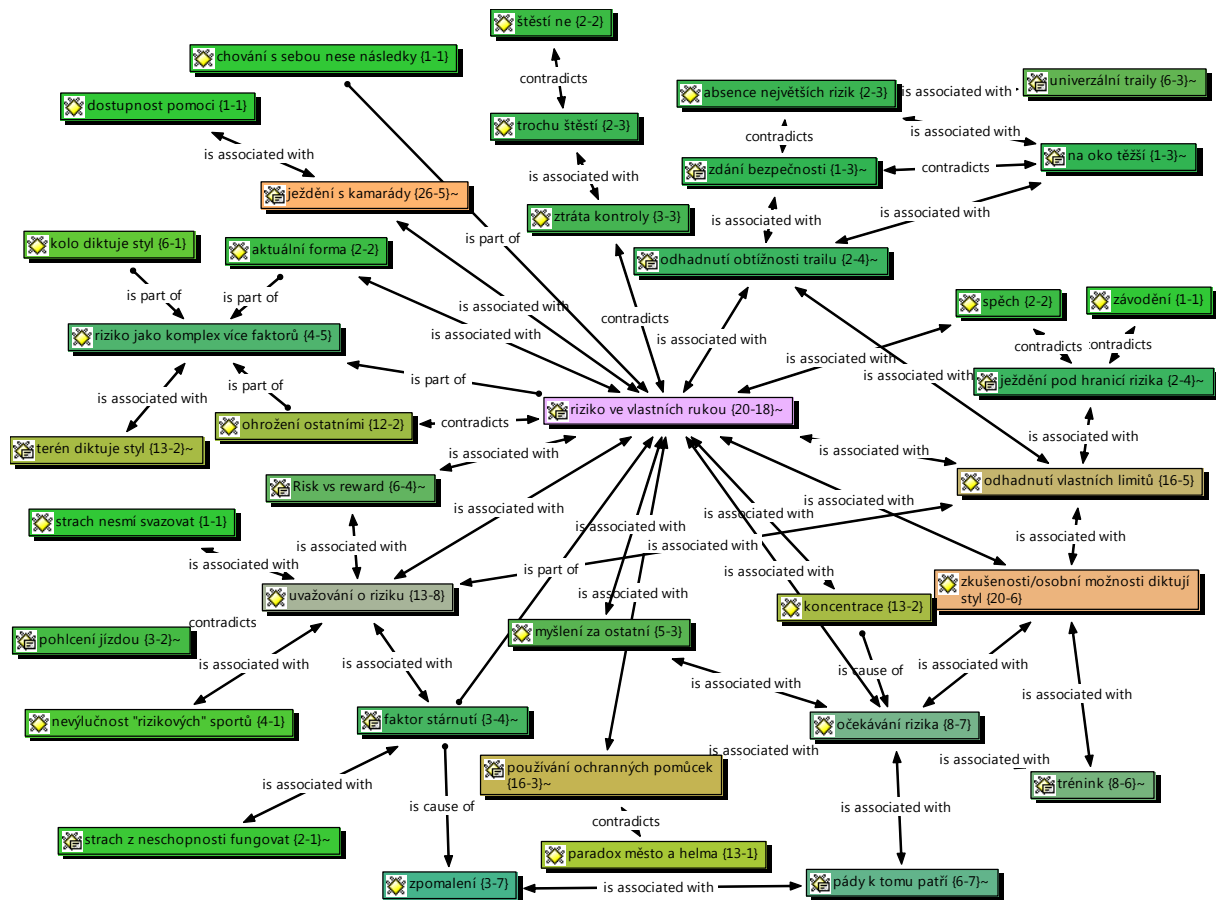
Tak jako víno zrající v sudu i zvýšení bikerových schopností potřebuje určitý čas, který není dobré uspěchat. Vhodným způsobem zvyšování úrovně schopností je stanovení dílčích cílů. V případě uspěhání této fáze by mohlo dojít k až fatálním následkům spojeným s neúspěšným pokusem o překonání obtížné překážky. Tento proces pomalého motorického učení vystihuje kód *taking it slow*.

I took my first 8 foot drop the other day after 5 years of riding, and I nailed it because I had hit smaller drops hundreds of times until I knew I was comfortable with something bigger. I started with half a foot. Then after like a year I hit a foot. Then two feet. Then after 3 years I hit 4 foot. You just have to take it slow... (Můj první 8stopový skok jsem absolvoval v den, kdy jsem už měl za sebou pět let ježdění. Zvládl jsem ho, protože jsem stokrát absolvoval menší skoky, než jsem si byl jistý, že zvládnu nějaký větší. Začal jsem na půl stopě. Potom zhruba po roce jsem skočil stopu. Potom dvě stopy. Potom po třech letech jsem zkusil čtyři stopy. Prostě na to musíš jít pomalu...). FG2(ch)

Postupný trénink vede k *dosažení určité úrovně* jezdeckých dovedností a schopností, která je nezbytná pro zprostředkování ještě větších mimořádných prožitků. Dosaženou úroveň jezdeckých dovedností a schopností by měl být zohledněn také výběr obtížnosti trailu, který se biker chystá zdolat. Ve většině českých bike parků (Rychlebské stezky, Bike Park Kouty, Singletrek pod Smrkem) jsou jednotlivé traily rozlišeny podle obtížnosti například pomocí barev, tak jak jsme tomu zvyklí u lyžařských sjezdových tratí (modrá - lehká, červená - střední a černá - těžká). Pokud tedy biker jede po trailu, který je označen modrou barvou, předpokládá, že jeho obtížnost je lehká a nemusí disponovat vytříbeným stylem jízdy. Pokud však jede po černém trailu, očekává vysokou obtížnost, na kterou by měl být náležitě připraven.

4.5 Riziko ve vlastních rukou

6. Riziko ve vlastních rukou

Kategorie *Riziko ve vlastních rukou* (Obrázek 6) představuje složitý komplex prvků a vztahů, které je potřeba nahlížet při zkoumání rizik souvisejících s jízdou na trailu nebo v městském prostředí. „Riziko představuje nebezpečí nezdaru, nějaké ztráty, fyzické újmy (zranění), duševní újmy, nebezpečí v emoční stránce (strach), ...“ (Kirchner, 2009, 27). Autor dále označil riziko za čistě subjektivní záležitost. Je tedy v rukou bikera, jak se s ním vypořádá.

I'm with XY regarding risk. That's up to the rider. You can ride extremely conservatively and have very little risk. Meaning there's very little chance for error, and the consequences for errors are very low. Or, you can go balls-to-the-wall and ride with very high risk. The chances for error increase and the consequences for errors increase alongside it (Pokud jde o rizika, souhlasím s XY. Záleží na jezdcí. Můžeš jet extrémně konzervativně a podstoupit tak malé riziko. Myslím, že je v takové jízdě malá šance udělat

chybu, a důsledky z chyb jsou velmi nízké. Nebo na to můžeš jít v plné rychlosti a čelit velmi vysokému riziku. Šance na děláni chyb se zvětšují a důsledky se zvětšují s nimi). FG2 (e)

Pro lepší orientaci a hlubší vhled do problematiky vnímání rizika jsme si kategorii *riziko ve vlastních rukou* rozdělili do menších celků. První celek je tvořen kódem *zkušenosti/osobní možnosti diktují styl*, který patří mezi významně zakotvené kódy naší práce, což ukazuje jeho velký význam v procesu percepce rizik. Osobní zkušenosti s terénní cyklistikou nám pomáhají k reálnému ohodnocení našich možností (lepší sebereflexi) a k *odhadnutí vlastních limitů*, které určují, kam až můžeme při jízdě zajít. O zkušenostech z hlediska tréninku jsme se již zmiňovali výše. Podobně jako s odhadnutím vlastních limitů to platí i v případě *odhadnutí obtížnosti trailu*. Zkušený jezdec lépe zhodnotí své možnosti s předpokládanou obtížností stezky a určí tak úroveň případného rizika.

Ten kdo na stezky jede, musí s určitým rizikem vždy počítat stejně jako všude jinde. Záleží pak na každém jak velké riziko je ochoten podstoupit. FG1(r)

Zároveň hrají zkušenosti roli ve snadnějším předvídání skrytých hrozeb a možných překážek a biker je díky nim schopen rychleji přizpůsobit svoji jízdu daným podmínkám na stezce.

Tvůrci se většinou snaží stavět trailu takovým způsobem, aby bikerem vnímané riziko bylo vyšší než reálné nebezpečí pádu popřípadě úrazu. Hlavním důvodem pro tento způsob stavby stezek je velikost prožitku, která je přímo úměrná velikosti vnímaného rizika. To potvrzuje i jeden z tvůrců a zakladatelů Rychlebských stezek P. Horník (e-mailová odpověď na dotaz, 3. 12. 2012): „Snažíme se všechny úseky dělat přehledně, aby člověk viděl, do čeho jde. Lávky jsou vždy rovně a tak, aby neklouzaly. Vždycky to spíš vypadá těžší, než to opravdu je. To je to, o co se snažíme“. Zajímavým zjištěním vzešlým z diskuse je předpoklad, že stezky jsou postaveny speciálně pro účely bikerů, pro zábavu z jízdy a tudíž postrádají největší rizika, která v terénu představují nečekané překážky jako padlé stromy nebo velké kameny.

Mě osobně přijdou rizika na trailech menší než v přírodě, řeknu si, někdo to vybuodoval, dělal to pro lidi, takže je to těch největších rizik zbavené, myslím tím spadlé stromy, nečekané díry, výmoly, koleje, auto, větve apod. (ID 7)

Uvedené tvrzení může být jistě pravdivé (a my doufáme, že v 99 % případů platí bez výjimky), ale je v něm cítit jistá míra spoléhání se na to, že nenastanou nečekané okolnosti, jako například silná noční bouře nebo nepozorný dřevorubec, které způsobí na trailu nenadálou překážku. Pak už je jen na jezdci, na jeho zkušenostech, rychlosti, koncentraci a *očekávání rizika*, jestli se s touto překážkou vypořádá bez problémů.

Právě ono *očekávání rizika* je dalším celkem, nebo spíše další vlastností, která určuje velikost rizika a je závislá čistě na bikerovi. Je spojená s tréninkem, tedy opakovaným absolvováním jízd v rozličném terénu, se schopností *koncentrace* jezdce na vykonávanou aktivitu a „uměním“ myslet za ostatní. *Myšlení za ostatní* je podstatné především v situacích, kdy se biker dostává do konfrontace s jinými bikery, auty při přejezdech z lesa domů nebo chodci. Spolu s očekáváním rizika souvisí i *používání ochranných pomůcek*, které mají za úkol chránit tělo před následky pádů a různých kolizí. Tato volitelná součást vybavení bikera je obzvláště vhodná pro zvýšení bezpečnosti při terénní cyklistice i jízdě ve městě.

Rizika jsou a byly všude, na rozdíl od minulých dob dnes existují chrániče na veškeré části těla, a proto je vhodné aspoň ty základní využívat (helma, rukavice), člověk se pak cítí bezpečněji a může si jízdu o to víc užít! (ID 13)

Terénní cyklisté v dnešní době ochranné přilby ve většině používají, což potvrzují i příspěvky v diskusi. Problém však nastává v okamžiku, kdy biker přesedlá na „městské kolo“ a jede za zábavou nebo na nákup. V tomto případě již helma do jeho výbavy nepatří.

...helmu vozím téměř vždy .... akorát když osedlám růžovou skládačku, tak to nejde i když tam jde o život nejvíc. (ID 4)

Paradoxem tedy zůstává, že i přes uvědomělou přítomnost nebezpečí spojenou s jízdou po městě si biker přilbu nebere.

Další část nahlížené kategorie je tvořena okolo kódu *uvažování o riziku* reprezentujícího úryvky primárních dat, které převážně hodnotí přítomné riziko a přiřkládají mu určitou váhu. S úvahami o riziku je provázaný *faktor stárnutí*, který se může projevit změnou preferencí v životě bikera a zklidněním jízdy.

Čím jsem starší tak si to riziko uvědomuji čím dál víc. Tzn. Neschopenka, peníze, celková neschopnost...Mám víc strach než dřív. (ID 12)

Strach je dalším emočním prvkem, který vychází z rizika a můžeme se s ním setkat při terénní cyklistice a jízdě na některém z obtížnějších trailů. Podle Hartla a Hartlové (2000, 566) je strach „Nelibá emoce, nepříjemný prožitek s neurovegetativním doprovodem, ..., zvýšením krevního tlaku a pohotovosti k obraně či útěku; jde o normální reakci na skutečné nebezpečí.“ Kirchner (2009) hovoří o vztahu rizika a nebezpečí jako o prvku, který vytváří dobrodružství při prožitku. Dobrodružství je tedy ovlivněno faktorem strachu a našim cílem by mělo být strach překonat.

Jinak obecně strach na kole určitě vnímám, ale člověk se tím nesmí svazovat, protože pak si tím kazí celý pocit z jízdy, což může postupem času vést k "odložení kola do sklepa" a přesedláni na bezpečnou mhd... (ID 1)

V kontrastu k uvažování o riziku se nachází kód pohlcení jízdou, který označuje úryvky týkající se naprostého nevnímání rizika při jízdě. Účastníci se zmiňují o přílišném vtažení do jízdy a vypuštění možných rizik.

As far as risk goes, for me, I do not really think about it when I am riding, I am way too involved in the process of trying to stay upright. (Pokud jde o riziko, nepřemýšlím o něm, když jedu, jsem až příliš vtažený do procesu snažení se zůstat v sedle). FG2(c)

Situace se však kardinálně mění, pokud dojde k pádu. Uvědomění rizika se poté děje zpětně. Tento problém s vnímáním přítomných rizik je podle nás poměrně častým jevem hlavně u mladých bikerů, kteří se za svou bikerskou kariéru ještě nesečkali s dostatečným počtem pádů.

I don't think about risk when I'm riding -- it's only after I've crashed that I actually think about the risks involved. (Nepřemýšlím nad rizikem, když jedu – jenom když se vybourám, tak si uvědomím přítomné riziko). FG2(f)

V reálném životě je riziko tvořeno několika činiteli, které mohou, ať už samostatně nebo s přispěním ostatních, způsobit neúspěch - v našem případě pád. Tyto činitele jsme v rámci našeho výzkumu rozdělili pod pět kódů: *riziko ve vlastních rukou, ohrožení ostatními, terén diktuje styl, kolo diktuje styl a aktuální forma*. *Riziko ve vlastních rukou* představuje fakt, že si každý biker nese odpovědnost sám za sebe. *Ohrožení ostatními* reprezentuje reálnou šanci pochybení druhé osoby. Například srážka zaviněná pochybením jiného bikera nebo třeba řidiče osobního automobilu. *Aktuální forma* představuje aktuální nastavení

organismu bikera, jeho fyzický a psychický stav. *Terén diktuje styl*, zastupuje složku vnějšího prostředí, kterou nemá biker možnost ovlivnit. Patří sem kvalita trailu (díry, výmoly, hladká stopa, atd.), složení jeho povrchu (kameny, kořeny, štěrky, atd.), aktuální stav trailu (bláto, led, sníh, atd.), překážky (ať už uměle vytvořené nebo přírodní), apod. *Kolo diktuje styl*, zastupuje správnou volbu typu kola na daný terén a jeho pravidelnou údržbu.

Flow trail (stav, náročnost) + bike (druh, jeho technický stav) + jezdec (jeho fyzický a psychický stav) + ochranné vybavení (množství a druh použitých chráničů) + jezdcovy zkušenosti s ovládáním kola + rychlost jezdcovy reakce + zkušenosti v řešení terénních situací + rychlost kola v daném úseku + složení povrchu trailu + povětrnostní podmínky... to vše může mít vliv na možná rizika spojená s tímto sportem... (ID 9)

Poslední celek této kategorie tvoří kódy *ježdění s kamarády, ztráta kontroly a chování s sebou nese následky*. Základním pravidlem platícím v téměř všech outdoorových aktivitách odehrávajících se mimo bezprostřední přítomnost jiných lidí (tzn. v horách, v lese, atd.) je nevykonávat tuto aktivitu sám. Obzvláště jedná-li se o poměrně riskantní aktivitu jakou je terénní cyklistika. Jízda ve skupině je také součástí pravidel bezpečného pohybu na Rychlebských stezkách (příloha 1). Přírodní prostředí je neustále se měnící prostor nabízející nespočet rizikových situací, které je dobré předvídat a při jízdě s nimi počítat. V případě, že se tak nestane a ocitneme se na zemi, ať už vlivem okolního prostředí nebo vlastní chybou, je dobré mít vedle sebe někoho, kdo nám může pomoci dostat se zpět do sedla nebo přivolat pomoc. *Ježdění s kamarády* nebo ve skupině bikerů se tedy přímo váže na *dostupnost pomoci*.

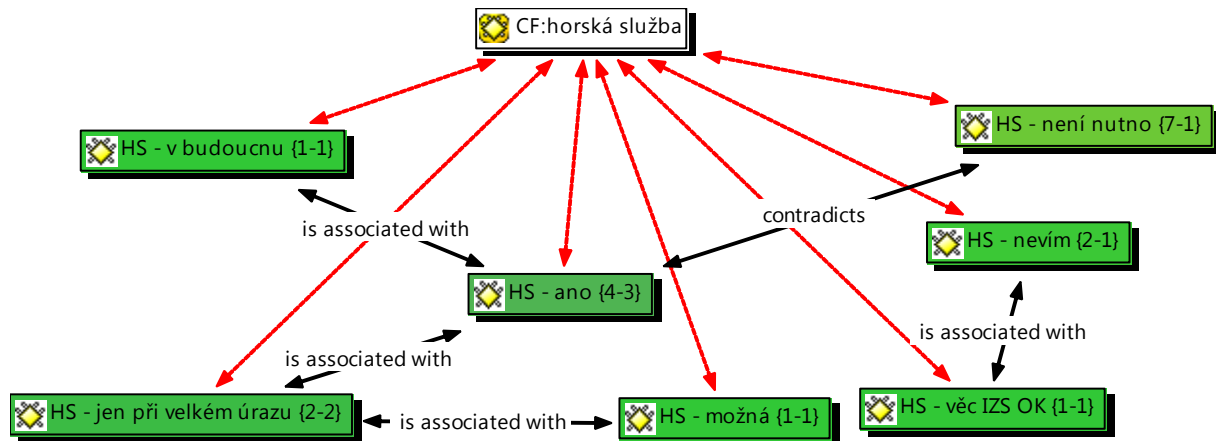
Když se jezdí takto v lese, mělo by být víc jezdů, aby někdo mohl přivolat pomoc. Být naražený na stromě a nemoci si zavolat pomoc nebude žádný med. (ID 6)

Protikladem k riziku ve vlastních rukou je *ztráta kontroly nad kolem*, která nastává v okamžiku, kdy selhaly veškeré naše možnosti ovlivnění jízdy. Naše tělo a mysl se připravují na pád a probíhají v něm určité procesy. Od pádu nás v této chvíli může zachránit už jen náhoda nebo *trocha štěstí*.

It's a funny feeling when you lose control and you KNOW you are about to spill. The world is in slow motion. You brace for the inevitable. And it happens. It's really crazy.

(Je to legrační pocit, když ztratíš kontrolu a VÍŠ, že nechybí moc k pádu. Je to jako ve zpomaleném filmu. Připravuješ se na nevyhnutelné. A stane se to. Je to fakt šílené). FG2(ch)

4.6 Spolupráce HS na projektu Rychlebských stezek

Obrázek 7. Spolupráce Horské služby na projektu Rychlebských stezek

V poslední kategorii prezentujeme názory účastníků výzkumu na možnou spolupráci Horské služby České republiky s projektem Rychlebských stezek (Obrázek 7). V rámci našeho výzkumu se jedná o doplňující kategorii, která vzešla z online focus group uskutečněné prostřednictvím stránek www.bike-forum.cz. Kategorie byla vytvořena metodou tvorby code families.

Komentáře respondentů na otázku případné spolupráce Horské služby České republiky s projektem Rychlebských stezek byly povětšinou záporného stylu, kdy většina diskutujících uvedla, že horská služba není potřeba, ba je dokonce zbytečná. Tuto skupinu reprezentuje kód *HS - není nutno*. Druhou skupinu tvoří příspěvky účastníků, kteří by pomoc horské služby uvítali, ať už do budoucna nebo při těžkých úrazech. Tyto příspěvky zastupují kódy *HS- možná*, *HS-ano*, *HS-v budoucnu*, *HS-jen při velkém úrazu*.

Horská služba zatím na to nemá postupy, ale do budoucna si myslím, že by se na to určitě měli zaměřit. FG1(l)

Poslední skupinu vyjadřují kódy *HS – nevím* a *HS - věc IZS OK* (Integrovaný záchranný systém Olomouckého kraje) a objevily se zde komentáře jako:

Nejsem kompetentní tohle posoudit. FG1(k)

nebo

Jestli bude záchranu zajišťovat HS, nebo RZS, hasiči či i lidé od RS, to bych už nechal na jejich domluvě v rámci integrovaného záchranného systému Olomouckého kraje (či spíše ORP Jeseník).FG1(o)

Názory bikerů na horskou službu se odvíjí také od skutečnosti, že většina pádů, která se na Rychlebských stezkách stane, nemá velké následky. Nejčastěji se jedná o naražená kolena a lokty, odřeniny a škrábance. Velké pády a úrazy se stezkám naštěstí vyhýbají. Vytvoření přesných statistik není jednoduché, spíše bychom to označili za nemožné. V rámci problematiky počtu zranění jsme prostřednictvím e-mailu kontaktovali jednoho ze zakladatelů Rychlebských stezek, ale i ten nám potvrdil, že taková statistika neexistuje a dohledání jednotlivých úrazů by bylo příliš pracnou záležitostí. „Já vím jen o pár úrazech od rychlé z Jeseníku. Letos sem jeli cca 3x. (ruce a naražený žebra) Jinak drobnosti.“ (Horník P., e-mailová odpověď na dotaz, 3. 12. 2012). Dále jsme se snažili stejným způsobem kontaktovat Policii ČR v Jeseníku a nemocnice v Jeseníku a Šumperku. Žádná odpověď nám ovšem nebyla doručena.

5 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Sběr dat proběhl kombinací dvou metod kvalitativního výzkumu a to metodou online focus group a metodou polostrukturovaného online interview. V rámci metody online focus group bylo využito prostředí dvou internetových diskusních fór zabývajících se mimo jiné problematikou terénní cyklistiky (www.bike-forum.cz a www.mtbr.cz), čímž bylo dosaženo předpokladu relativní odbornosti výzkumného souboru. Výběr výzkumného souboru proběhl metodou samovýběru. V rámci metody polostrukturovaného online interview bylo využito prostředí internetových stránek www.facebook.com a elektronické pošty. Výzkumný soubor byl zvolen záměrně s cílem zasáhnout vzorek lidí se zkušenostmi s terénní cyklistikou a jízdou na trailech.

Analýza dat se uskutečnila v prostředí programu Atlas.ti 6. Z analýzy vyplynulo pět kategorií věnujících se nahlížení na riziko spojené s provozováním terénní cyklistiky z různých úhlů pohledu (zábava, traily mají budoucnost, pády k tomu patří, trénink a riziko ve vlastních rukou) a jedna kategorie týkající se otázky možné spolupráce Horské služby České republiky s projektem Rychlebských stezek. Jako doplněk k hlavnímu záměru výzkumu poskytla analýza také soupis doporučení týkajících se zvýšení bezpečnosti na Rychlebských stezkách.

Kategorie zábava odpovídá především na hlavní výzkumnou otázku, jak dotazovaní bikeři reflektují zážitek z jízdy na trailech a nahlíží na riziko jako na zdroj mimořádného prožitku, adrenalinu a dobrodružství zprostředkovaný jízdou na trailu. Zmíněný mimořádný prožitek je potom jedním z hlavních motivů pro vykonávání terénní cyklistiky. V rámci této kategorie je také řešena otázka zábavnosti městské cyklistiky a její srovnání s terénní cyklistikou, z kterého vyplynulo několik společných prvků.

Traily mají budoucnost je další kategorií dotýkající se rovněž tématu zážitku při jízdě na trailu. Podobně jako kategorie zábava je zde riziko nahlíženo jako na zdroj mimořádného prožitku, avšak v tomto případě se z něj stává pomyslná droga, která nutí bikery se na traily vracet, což je velice důležitým prvkem pro budoucnost trailů. S budoucností trailů je úzce spojen i pokrok, inovace a sledování vývoje bikerské poptávky. Jako nový trend bikingu je v práci diskutován flow-country trail, který vyvolal smíšené reakce účastníků a s nadsázkou

by se o něm dalo tvrdit, že by se mohl stát iniciátorem mezinárodního konfliktu mezi bikery ze Spojených států amerických a České republiky.

Kategorie pády k tomu patří se věnuje pohledu bikerů na riziko spojené s možným pádem a odpovídá na výzkumnou otázku, jak bikeři reflektují pád nebo úraz při terénní cyklistice. Z výzkumu vyplynulo, že ústředním pohledem bikerů na riziko může být jeho role v procesu zlepšování, představuje pro ně něco jako marker, který jim pomáhá v odhadnutí vlastních možností. Dále je v rámci této kategorie rozebírán prvek vstanu vs nevstanu, který úzce souvisí s pojmem traumatická hranice. Dohromady pak rozhodují o rozsahu a závažnosti následků pádu a ovlivňují tak následné vnímání rizik spojených s jízdou v terénu.

Kategorie trénink úzce souvisí se zkušenostmi bikera, které ovlivňují jeho pohled na rizika spojená s jízdou. Tato kategorie se částečně věnuje otázce, jak dotazovaní bikeři interpretují rizika spojená s jízdou na horském kole. Komentujeme zde výhody zkušeného bikera oproti začínajícímu jezdcovi a s tím související sebevědomí, které narůstá spolu se zvyšujícím se počtem kilometrů ujetých na trailech. Podstatnou roli zde hraje i otázka času věnovaného tréninku, který je nezbytný pro posunutí vlastních hranic a dosažení určité úrovně jízdnicích schopností. Tato úroveň by potom měla hrát hlavní roli ve výběru obtížnosti trailu.

Riziko ve vlastních rukou představuje velmi složitou kategorii, která odpovídá na otázku interpretace rizik spojených s jízdou na horském kole. Riziko je zde chápáno ve smyslu možnosti reálného pádu a z toho plynoucího zranění. Za účelem lepšího vhledu do problematiky vnímání rizika byla kategorie rozdělena do několika menších částí. Jednu z nich tvoří spojení rizika s osobními zkušenostmi, které jsou podstatné pro zhodnocení vlastních limitů s obtížností trailu. Zajímavým poznatkem je rozdíl mezi vnímaným a reálným rizikem, kterého využívají stavitelé trailů pro docílení vyšší míry prožitku. Další skupina je spojena s očekáváním rizika, kde jsou diskutovány pojmy jako koncentrace, myšlení za ostatní a používání ochranných pomůcek. Používání ochranných pomůcek je spojeno s překvapujícím paradoxem, kdy i přes uvědomělou přítomnost nebezpečí si bikeři pro potřeby městské cyklistiky neberou přilbu. V rámci skupiny týkající se uvažování o riziku je zmíněn faktor stárnutí a jeho vliv na jízdu na trailu, faktor strachu a potřeba jeho překonání a do kontrastu s uvažováním o riziku je postaven stav naprostého pohlcení, díky kterému biker při jízdě na trailu žádné riziko nevnímá.

Poslední šestá kategorie se zabývá názory účastníků výzkumu na případnou spolupráci Horské služby České republiky s projektem Rychlebských stezek. Tyto názory by se daly rozdělit do tří pomyslných skupin, kdy jednu skupinu tvoří záporné příspěvky, zmiňující se o zbytečnosti zřizování horské služby v oblasti Rychlebských hor. Druhá skupina je tvořena spíše kladnými názory účastníků diskuse na případnou spolupráci, která by měla probíhat v případech vážných zranění nebo někdy v budoucnosti. Poslední třetí skupinu tvoří více, či méně neutrální vyjádření.

Doporučení pro tvůrce směřované ke zvýšení bezpečnosti při jízdě na Rychlebských stezkách vycházejí z dat pořízených během první online focus group uskutečněné prostřednictvím internetových stránek www.bike-forum.cz. Někteří diskutující ocenili dobrou práci stavitelů a dodali, že v tomto směru není, co měnit. Jiní se zabývali možnostmi značení problematických míst a navrhovali například zavedení tabulek s GPS kódy aktuální polohy nebo označení nejdrsnějších pasáží výstražnou tabulí. Jako dobrý nápad se zdá být upozornění bikerů na lesní cesty vedoucí v okolí stezek. V případě nečekaných okolností (přetržený řetěz, defekt atd.) nemusí biker tlačit kolo přes kamenitý trail, ale může využít pohodlí nejbližší lesní cesty. Jedna skupina respondentů by za účelem zvýšení bezpečnosti doporučila upravení nejtěžších pasáží některých trailů. Což vyvolalo nelibost u jiné skupiny účastníků, která těžce nese každoroční pokles obtížnosti rychlebských trailů. Posledním zajímavým doporučením bylo vybudování několikametrového modelového úseku poblíž „rychlebské základny“, aby si nováčci mohli vyzkoušet, co je na kopci čeká.

Předložená práce může být přínosem pro lepší pochopení různých forem vnímání rizika spojených s provozováním terénní cyklistiky. Z hlediska dalšího výzkumu se nabízí zajímavé téma hlubšího porovnání názorů týkajících se terénní cyklistiky mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými.

6 SOUHRN

Diplomová práce je zaměřena na terénní cyklistiku a její nové trendy, dále na osobu bikera a popis jeho zážitku z jízdy na trailu. Cílem práce je analyzovat a popsat různé formy vnímání rizika spojené s provozováním terénní cyklistiky.

V části teoretický přehled se zabýváme pojmem terénní cyklistiky, jejím definováním a stručným popisem jejího vývoje. Dále se zde věnujeme aktuálním trendům v oblasti terénní cyklistiky, které pro nás představují pojmy jako singletrack/singletrail nebo flow-country trail. Teoretický přehled zakončuje podkapitola věnující se projektu Rychlebských stezek.

Výzkumná část práce je založena na kvalitativním přístupu a metodách. Sběr dat probíhal od listopadu roku 2012 do října 2013. Pro sběr jsme zvolili metodu online focus group a metodu online polostrukturovaného interview. Získaná data byla dále upravena a zpracována prostřednictvím programu Atlas.ti 6. Analýza dat proběhla metodou zakotvené teorie. Proces zisku, zpracování a analýzy dat popisuje kapitola metodika.

Výsledek práce představuje kombinace šesti graficky zpracovaných síťových náhledů vytvořených v programu Atlas.ti 6 doplněných o komentáře. Prvních pět kategorií odpovídá na hlavní výzkumné otázky. Jedná se o kategorie zábava, traily mají budoucnost, pády k tomu patří, trénink a riziko ve vlastních rukou. Každá z těchto kategorií uvažuje riziko spojené s terénní cyklistikou z poněkud jiného úhlu pohledu. Závěrečná šestá kategorie je odpovědí na doplňkovou výzkumnou otázku a věnuje se spolupráci horské služby s projektem Rychlebských stezek.

7 SUMMARY

The thesis is focused on mountain biking and its new trends, as well as on a biker and a description of his experience of driving on the trail. The aim is to analyze and describe the different forms of perception of risk associated with the off-road cycling.

In the theoretical overview we deal with the concept of mountain biking, its definition and a brief description of its development. Furthermore, we deal with current trends in the field of mountain biking. For us these are represented by concepts like singletrack/singletrail or Flow-country trail. Theoretical overview is finished by the subchapter dedicated to the project of Rychleby trails.

The research is based on a qualitative approach and methods. Data were collected from November 2012 to October 2013. As methods for the data collection we chose two online focus groups and a semi-structured online interview method. The data were further modified and processed using the Atlas.ti 6 software. Data analysis was carried out by means of the grounded theory. The process of collection, data processing and analysis are described in the methodology chapter.

The result of this work is the combination of 6 graphically processed network previews generated by Atlas.ti 6 software, supplemented with comments. The first five categories correspond to the main research questions. There are categories such as fun, trails have a future, spills are inevitable part of it, training and risk in your own hands. Each of these categories studies the risk associated with mountain biking from a somewhat different perspective. The final sixth category is the answer to the additional research question and covers the cooperation of the mountain rescue service and the Rychleby trails project.

8 REFERENČNÍ SEZNAM

- Adamec, J., Kahlich, E., Severin, L., Sosenka, L., Witek, P., & Vokolek, M. (1992). Vznik a vývoj horského kola. Správní lidé ve správnou dobu. *ABC...MTB: kouzlo horského kola, 1*, 4-5.
- Buhajová, L. (2010). *Ověření využitelnosti softwaru ATLAS.ti pro literární vědu*. Diplomová práce, Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, Olomouc.
- Česká Mountainbiková Asociace. (2009). Otázky na Čembu. Retrieved 18. 6. 2013 from the World Wide Web: <http://old.cemba.eu/cemba/www.cemba.cz/otazky/index1b9b.html?x=4523>.
- Česko jede. (2011). Teréní cyklistika. Retrieved 15. 6. 2013 from the World Wide Web: <http://www.ceskojede.cz/rubriky/obecne-informace/terenni-cyklistika/>.
- Dressler, P. (2003). *Encyklopedie*. Brno: Computer Press.
- Glogar, K. (2010). *Kontrasty utvářející zážitek v terénní cyklistice při jízdě na Rychlebských stezkách*. Diplomová práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Haymann, F., & Stanciu, U. (2009). *Jak dokonale zvládnout horské kolo*. Praha: Grada Publishing.
- Hendl, J. (2012). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hermová, H. (2008). *Rekreační cesty pro cyklisty: Východiska, důsledky a řešení*. Jablonec nad Nisou: ČeMBA. Retrieved 16. 6. 2013 from the World Wide Web: <http://www.cemba.cz/publikace/hermova-h-rekreacni-cesty-pro-cyklisty.pdf>.
- Hermová, H., & Slavík, P. (2013). Požadavky tří pilířů cyklistiky. *Česká Mountainbiková Asociace*. Retrieved 24. 5. 2013 from the World Wide Web: <http://www.cemba.eu/poradna/poradavky-tri-piliru-cyklistiky/>.
- Hoffmannová, J. (2011). *Proměnné v životní dráze sportovců u vybraných rizikových sportů*. Disertační práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.

- Hoffmannová, J. (2013). Terminologická diskuse. In J. Hoffmannová & L. Šebek (Eds.), *Fenomén X-sportů a aktivit.* (pp. 38-55). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Horník, P. (2013) In Dobré ráno Česká televize. Retrieved 10. 5. 2013 from the World Wide Web: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10435049455-dobre-rano/313292320020047/video/>.
- Indiana University. (2013) What is a troll?. Retrieved 15. 9. 2013 from World Wide Web: <http://kb.iu.edu/data/afhc.html>.
- International Mountain Bicycling Association. Flow trail. Retrieved 23. 5. 2013 from the World Wide Web: <http://www.imba.com/model-trails/flow-country>.
- International Mountain Bicycling Association. What is flow country?. Retrieved 19. 12. 2012 from the World Wide Web: <http://www.imba.com/flow-country/what-is-flow-country>.
- Jackson, S., & Csíkszentmihályi, M. (1999). *Flow in sports.* Champaign: Human Kinetics.
- Kirchner, J. (2009). *Psychologie prožitku a dobrodružství: Pro pedagogiku a psychoterapii.* Brno: Computer press.
- Kvasnička, T. (2007). *Prostor české terénní cyklistiky.* Diplomová práce, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Brno.
- Mann, C., & Stewart, F. (2000). *Internet communication and qualitative research: A handbook for researching online.* London: Sage Publications.
- Meyer, H., & Rögner, T. (2009). *Bike: dokonalá jízda v terénu.* Praha: Grada Publishing.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu.* Praha: Grada Publishing, a.s.
- Rychlebské stezky. (2011a). Historie RS. Retrieved 18. 6. 2013 from the World Wide Web: <http://www.rychlebskestezky.cz/cs/stezky/historie-rs>.
- Rychlebské stezky. (2011b). Základní informace. Retrieved 18. 6. 2013 from the World Wide Web: <http://www.rychlebskestezky.cz/cs/stezky/zakladni-informace>.

- Strauss, A., & Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
- Šebek, L., & Hoffmannová, J. (2010). Metoda focus group a možnosti jejího využití v kinantropologickém výzkumu. *Tělesná kultura*, 33(2), 30-49.
- Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Taich, T. (2007). Terénní cyklistika jako nosná část rekreačního pelotonu: Realita a možnosti. In T. Kvasnička (ed.), *Terénní cyklistika na Konferenci Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy ČR, Velké Karlovice, 17. května 2007* (pp 3-4). Jablonec nad Nisou: ČeMBA.
- Tomlinson, J. (2000). *Encyklopedie extrémních sportů*. Praha: Egmont.

9 PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Pravidla bezpečného pohybu na Rychlebských stezkách
2. Úvodní zpráva bike-forum.cz
3. Doplněné okruhy témat bike-forum.cz
4. Průvodní zpráva MTBR.com
5. Okruhy otázek Facebook.com
6. Doplnkové otázky facebook.com
7. Online interview pomocí e-mailu
8. Vzor informovaného souhlasu

Příloha 1 Pravidla bezpečného pohybu na Rychlebských stezkách

- Jezdi podle svých schopností.
- Zkontroluj před jízdou technický stav svého kola.
- Sleduj značení.
- Jezdi pouze vyznačeným směrem.
- Zastavuj jen na vhodných a přehledných místech.
- Nejezdí sám.
- Dodržuj dostatečné odstupy ve skupině, tak abys byl schopen vždy včas zareagovat.
- Používej vhodné oblečení a vybavení.
- Používej vždy přilbu a rukavice.
- Buď obezřetný při jízdě po mokřém, nebo nestabilním povrchu.
- Místa, která se ti zdají obtížná, nejdříve prohlédni.
- Jezdi po vnitřní části stezky.
- Povalové lávky za mokra přejdi pěšky.
- Buď ohleduplný k ostatním uživatelům stezek.

(<http://www.rychlebskestezky.cz/cs/stezky/zakladni-informace>)

Příloha 2 Úvodní zpráva bike-forum.cz

Zdravím všechny bajkery

Jmenuji se Jakub Hort a jsem studentem FTK UP v Olomouci oboru Rekreatologie. V současné době píšu diplomovou práci, která by se měla točit kolem tématu jízdy na trailu a rizik s ní spojených. Rád bych Vás touto cestou požádal o spolupráci.

Tímto bych chtěl oslovit a požádat o pomoc hlavně ty bajkery, kteří na Rychlebských stezkách byli a projeli si zdejší parádní trasy. V žádném případě nemusíte reagovat na každou otázku. Prostě a jednoduše, když Vás něco na dané téma napadne, napište to.

Otázky:

Na trailu raději sám nebo s kamarády?

Spadli jste někdy na RS? Pokud ano, dal by se pád popsat? Jak to ovlivnilo Váš pohled na rizika spojená s pádem na trailech?

Stal se Vám nebo někomu z Vašich známých úraz na stezkách? Co se stalo? Jak jste bezprostředně po pádu postupovali?

Co byste doporučili v souvislosti s rizikovostí pádů na trailech jejich tvůrcům a co jezdcům?

V jakých ohledech a v čem by podle Vás byla nebo nebyla na místě bližší spolupráce s Horskou službou?

Veškeré reakce budou zcela anonymní. Získaná data budou použita pouze pro účely mé diplomové práce, potažmo pro zkvalitnění jízdy na RS. Vstupem do diskuze zároveň udělujete své svolení k použití dat.

V případě jakýchkoliv nejasností nebo doplňujících dotazů mě můžete kontaktovat na uvedeném e-mailu. Předem děkuji za spolupráci. Ať to šlape!

Jakub Hort

Příloha 3 Doplněné okruhy témat bike-forum.cz

Co si myslíte o flow trailech?

Jaký máte názor na rizika spojená s jízdou na bajku?

Příloha 4 Průvodní zpráva MTBR.com

Flow trail - Help with master thesis qualitative research

Hi guys, my name is Jakub and Im studing physical culture in Olomouc (Czech republic). Currently Im trying to finish university and writing my master thesis – Risk factor and its perception in mountain biking. I am riding a mountain bike since I was a child and I wanted to link my big hobby with the topic of my thesis. I'd like to ask you for help and cooperation. You do not have to answer all of these questions. Just write something if you like.

Questions are:

What do you think about Flow Trails?

What is your opinion on risk while riding a MTB?

Can you describe any of your bike crashes?

All responses will be completely anonymous. The data will be used only for the purposes of my thesis. You agree with using the data by joining the discussion.

Thanks for your help.

Best regards, Jakub Hort.

Příloha 5 Okruhy otázek Facebook.com

- flow trail (říká ti to něco? Co si myslíš o tomto typu stezky? ...)
- rizika při jízdě na bajku (co si myslíš o riziku spojeným s jízdou na bajku?...)
- pády na trailu (můžeš se podělit o nějaký svůj pád při jízdě v terénu? ...)

Příloha 6 Doplnkové otázky facebook.com

- jak vnímáš rozdíly v jízdě ve městě/v terénu? Jsi někdy obezřetnější? Kde se cítíš bezpečněji, pohodlněji?
- jezdíš pořád s přilbou? (I když jedeš na starým bajku do hospody?)
- co si myslíš o jízdě ostatních cyklistů/bajkerů (mimo závody)? (jezdí jako prasata nebo jsou spíš vyklidnění a dávaj bacha na to, co se děje kolem)?

Příloha 7 Online interview pomocí e-mailu

Okruhy otázek (všechno se točí kolem jízdy na trailech/flow trailu a v terénu)

- flow trail (říká ti to něco? Co si myslíš o tomto typu stezky? ...)
- rizika při jízdě na bajku (co si myslíš o riziku spojeným s jízdou na bajku? Je něco, čeho se vyloženě na kole bojíš?...)
- pády na trailu (můžeš se podělit o nějaký svůj pád při jízdě v terénu? ...)
- jak vnímáš jízdu ve městě/v terénu? Jsi někdy obezřetnější? Kde se cítíš bezpečněji, pohodlněji?
- jezdíš pořád s přilbou? (I když jedeš třeba na starým bajku do hospody/na nákup?)
- co si myslíš o jízdě ostatních cyklistů/bajkerů?

Příloha 8 Vzor informovaného souhlasu

Svým podpisem stvrzuji, že souhlasím s použitím dat z osobní elektronické komunikace pro potřeby vědeckého výzkumu. Výzkumník se zavazuje, že získaná data nebudou poskytovány jiným osobám mimo rámec výzkumu a budou použity pouze k výzkumným účelům, a to v souladu s obvyklými etickými zásadami vědeckého výzkumu.

V ..... dne .....

Podpis účastníka výzkumu

Podpis výzkumníka